Бүгү чурттарнын пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 281 (9658) 1974 чылдың декабрь 1, воскресенье | 1925 чылда үнелеттинген | Өртээ 2 көп.

КӨДЭЭ СОВЕТТЕР КҮҮСКОМНАРЫНЫҢ ДАРГАЛАРЫ — МОСКВАНЫҢ ААЛЧЫЛАРЫ

«Известия» солунуң редакциязы болгаш ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйының чедиишкиннер делгелгези көдээ база суур Советтериниң «Черии үнелеп, хумагалаар» лозунгут Бүгүүвилел кыйгыржылга-чарыжының идепкейлиг киржикчилерин — ажылчы чоннар депутаттарының көдээ болгаш суур Советтериниң күүскомнарының бөлүк даргаларын Москвага чалап келдиргеи. Олар ССРЭ-ниң УАЧД-зинге чораан, беш чыл планының даалгаларын чедиишкинниг күүседири дээш социалистиг чарышты калбартыр, черни камгалап, шын ажыглаар талазы-биле чер-чер Советтериниң организакчы ажылының дуржулгазын чугаалашкан.

Ажылчы чоннар депутаттарының көдээ болгаш суур Советтериниң күүскомнар даргалары ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары М. П. Георгадзе-биле Кремльге беседа эрттирген. Чер хоойлужудулгазын сагыыр талазы-биле чер-чер Советтериниң ажыл-чорудулгазының айтырыгларын чугаалашкан. М. П. Георгадзе ССРЭ-ниң Дээди Совединиң, оон Президиумунуң болгаш доктаамал комиссияларының ажылын оларга чугаалап берген.

Күүскомнар даргалары «Ажылчы чоннар депутаттарының көдээ болгаш суур Советтериниң ажылын экижидер-дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалын, «Черни камгалаар болгаш шын ажыглаар талазы-биле Украин ССР-ниң ажылчы чоннар депутаттарының Советтериниң ажылының дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң доктаалын күүседир, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин улам көдүреринге курлавырлар ажыглаар талазы-биле боттарының ажыл дуржулгазын чугаалашкан.

Ааалчылар «В. И. Ленинниң кабинеди болган квартирааны» дээр музейге барган, Кремльдиң турасқаалдыг черлерин көрген.

(СЭТА).

ТАДЖИКИСТАННЫҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИНГЕ, ТАДЖИК СОВЕТ СОЦИАЛИСТИГ РЕСПУБЛИКАНЫҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНГА, ТАДЖИК ССР-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНГЕ

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму база ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели Таджикистанның ажылчыннарынга, колхозчуларынга, интеллигенциязынга, бүгү ажылчы чоннарынга алдарлыг хүн-биле — Таджик Совет Социалистиг Республиканың база Таджикистанның Коммунистиг партиязының тургустунганының 50 чылы-биле холбаштыр изиг байыр чедирип тур.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязы таджик улусту социал болгаш национал дарылдан хостаан. Таджикистан социалистиг күрүне бооп тургустунган, республиканың ажылчы чоннары ССРЭ-ниң орус болгаш өске-даа улустарының акыдуңма дузазы-биле социал-экономиктиг база инитилел-политиктиг үндезин чаартылгаларны боттандырган. Хаанныг Россияның хожудаңгай кыдыг-кызыгаар колония чери турганындан Совет Таджикистан чартык үс чыл догуниалашкынының дургузунда бедик хөгжөөн социалистиг республика болу берген.

Таджик ССР-де амгы үениң техниказы-биле дериттинген индустрия, күчүлүг энергетика баазазы тургустунган, улус ажыл-агыйының бүгү-ле адырларынга мергежилдит кадрлар белеткеттинген. Совет эрге-чаңырга чыдарында республиканың үлетпүр бүдүрүлдезинин хемчээли 500-тен ажыг катап өскен. Машина тудуушкуну, даг-руда, химия, чиик үлетпүр бедик деңнелде четкен. Хөй адырлыг, шаңкын хөгжүлделиг көдээ ажыл-агый, ылаңгыя хөвең ажылы дүрген темпилер-биле сайзырап турар. Чамдык улуг иригация тудуглары ажыглалда кирген. Ажылчы чоннарның материалдыг чаагай байдалы чайгылыш чок бедик, оларның амыдыралы улам чаарттынып турар.

Совет Таджикистанның культура, эртем, литература болгаш уран үүлүг кайгамчык чечеткелиишкинде четкен, улус өөредилгези болгаш кадык камгаалалы калбаа-биле хөгжүп турар. Эрге-медел чок, дарлаттырып чораан чоруктан таджик херээженнерни хостааны социализмниң улуг чаалан алышкыны болган. Бөгүн олар экономика болгаш культура тургузуушкунунда, инитилелди болгаш күрүнени эргелеп башкарарынга идепкейлиг киржип турар.

Таджик Совет Социалистиг Республиканың кайгамчыктыг чедиишкиннери база социалистиг тургузугнуң улуг, амыдыралы күжүнүң, СЭКП-ниң тургузукчу ажыл-чорудулгазының, ленинчи национал политиканың тиилелгезинің, ССРЭ-ниң улустарының найыралының тодаргай хереченгизи, ажылчыннарның, колхозчуларның, интеллигенцияның, бүгү ажылчы чоннарның күжениишкининг ажыл-иженинг түңнели болур.

Коммунизмниң, совет патриотизмниң болгаш пролетаржы интернационализмниң хөрээнге хажык чок бердиниишкинниң ёзузунга киживиттирген Таджикистанның ооллар, кыстары совет улустарының чаңгыс аай өг-бүлезинге социалистиг тургузуушкунуң бүгү участоктарынга эрес-шудургу күш-ажылдың үлегер-чижектерни көргүзүп, Совет Социалистиг Республикалар Эвилелин быжыглаарынга төлептиг салыышкыны киирип турар. Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында олар бистиң Төрээн чуртувустуң бүгү улустары-биле кады немецфашистиг эжелекчилерге улуг маадырлыг тулчуп, Төрээн чуртка кызыгаар чок бердингини фронтута-даа, тылга-даа көргүскеннер.

СЭКП-ниң дайынчы отряды — Таджикистанның Коммунистиг партиязы чартык үс чыл төөгүнүң бүгү үе-чадаларында массаларның шылгаттынган организакчызы бооп келген. Партияның XXIV съездизинің төөгүлүг шиитпирлерни, чаа инитилелди тургузарының кайгамчык улуг планнарын күүседириче ажылчы чоннарның чогаадыкчы энергиязын ол идепкейлиг углап турар.

СЭКП ТК-ның партия, совет улуска Кыйгырынга харыы кылдыр Совет Таджикистанның ажылчы чоннары тоску беш чылдың онааалдарын болган оон дөртү, тодарадыкчы чылының социалистиг хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүседири дээш чарышты калбартхан. Республиканың 50 чылынга алдар болдурган күш-ажылдың юбилейжи эзлчээнде киргеш, олар күш-ажылдың бүдүрүкчүүүн, иниитилел бүдүрүлгезинің ажыктыг чоруун улам бедидери дээш, эртем-техниктиг деп-иилгени дүргедедири дээш шудургу демисежит турарлар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму база ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели бедик шаңнал-биле—Октябрь Революциязы орден-биле холбаштыр Таджик Совет Социалистиг Республиканың ажылчыннарынга, колхозчуларынга, интеллигенциязынга чүректиң ханызындан байыр чедирбишаан, республиканың ажылчы чоннары бистиң Төрээн чуртувустуң бүгү улустары-биле акы-дуңма демин каттыштырып турган, коммунистиг тургузуушкунга чаа-чаа кайгамчыктыг чедиишкиннерни чедип алыр дээрзинге быжыг бүзүрелин илередип тур.

Таджик Совет Социалистиг Республика делгерезин!

СЭКП-ниң дайынчы отряды—Таджикистанның Коммунистиг партиязы делгерезин!

Бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң бүгү улустарының найыралының болгаш акы-дуңмалышкы ёзузунуң чолецгизи — Совет Социалистиг Республикалар Эвилели делгерезин!

Коммунизм тургузуушкунунуң хей-аът киирикчизи болган организакчызы—Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы делгерезин!

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИ | ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУ | ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ

УЖУРАЖЫЫШКЫН

БУХАРЕСТ. (СЭТА). РКП-ниң Чиңгине секретары, РСР-ниң Президентизи Н. Чаушеску РКП-ниң XI съездизинге СЭКП делегациязының баштыңы, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары А. П. Кириленкону хүлээп алган.

Эш А. П. Кириленко СЭКП-ниң удуртукчуларының болгаш СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң өмүнээзинден РКП-ниң удуртукчуларынга, румын улуска база эш Н. Чаушескунуң бодунга чүректиң ханызындан байыр чедиргенин болгаш чаагай күзээшкиннерни дамчыдып берген.

Байыр чедиргенинге өөрүп четтиргенин илергейлээш, Н. Чаушеску СЭКП-ниң удуртукчуларынга, совет улуска, эш Л. И. Брежневтиң бодунга эш Н. Чаушескунуң бодундан, РКП-ниң удуртукчуларының өмүнээзинден чүректиң ханызындан байыр чедиргени, чаагай күзээшкиннерни дамчыдарын СЭКП делегациязының баштыңындан дилээн.

Ужуражыышкын үезинде РКП биле СЭКП-ниң аразында, Социалистиг Румыния биле Совет Эвилелиниң аразында акы-дуңма харылзааларны улам быжыглаар айтырыгларның талазы-биле санал-онаал солчуушкуну болган. Улустар аразының ийи талага сонуургаачыг харызаалар айтырыгларын база чугаалашкан.

Ужуражыышкын эш-хуузунда чылыг найыралдыг байдалга эрткен.

УЛУСТАРНЫҢ НАЙЫРАЛЫ—ТИИЛЕЛГЕЛЕРНИҢ ҮНДЕЗИНИ

Таджикистанның Компартиязының ТК-зының болгаш Таджик ССР-ниң Дээди Совединиң байырлыг хуралы

Таджик Совет Социалистиг Республиканың тургустунганының болгаш Таджикистанның Коммунистиг партиязының тургусканының 50 чыл оюн Таджикистанның ажылчы чоннары, бүгү совет кижилер өөрүшкүлүг болгаш байырлалдыг демдеглеп турар. Таджикистанның Компартиязының Төп Комитединиң болгаш Таджик ССР-ниң Дээди Совединиң ол кайгамчыктыг байырлалга тураскааткан каттышкан байырлыг хуралы республиканың Политиктиг чырыдышкын бажыңында ноябрьның 29-та болган.

Залда — Таджикистанның Компартиязының ТК кежигүннери, республиканың Дээди Совединиң депутаттары, партия болгаш совет организацияларның удуртукчулары, үлетпүрүң болгаш көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары, эртемниң болгаш культураның ажылдакчылары, Совет Армияның дайынчылары. База ында — бүгү эвилелдешкен республикалардан, Москва болгаш Ленинград хоорайлардан келген дыка хөй аалчылар бар.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорныйны, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, Узбекистанның Компартиязының ТК-зының бирги секретары Ш. Р. Рашидовту, республиканың удуртукчуларын — Таджикистанның Компартиязының ТК-зының бирги секретары Д. Расуловту, Таджик ССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. Холовту, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Р. Набиевти байырлыг хуралдың кижикчилери алган часкаашкыннары-биле уткаан. Президиумда Таджикистанның Компартиязының ТК-зының бюро кежигүннери, байырлалга келген делегациялардың удуртукчулары, алдарлыг бүдүрүлгечилер, хөй-иниттиниң төлөөлекчилери база бар.

Байырлыг хуралды эш Д. Расулов ажыткан. Социалистиг нациялардың чечеткелиишкининиң, совет улустарының акы-дуңма найыралын быжыглаарының дугайында, совет кижилерниң чаагай чоруунуң болган аас-кежиннин дугайында доктаамал сагыш часкаашкыннары-биле салыышкыны дээш Коммунистиг партияга, оон ленинчи Төп Комитединге, ТК-ның Политбюрозунга, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң бодунга аажок өөрүп четтириишкиниң состерин Таджикистанның коммунистериниң, бүгү ажылчы чоннарының өмүнээзинден ол илереткен.

ССРЭ-ниң болгаш Таджик ССР-ниң күрүне гимнери чаңгылаңган.

Байырлыг хуралдың киржикчилери СЭКП-ниң ленинчи ТК-зының Политбюрозунуң составын эш Л. И. Брежневти баштадыр хүндүлүг президиумга улуг сорук киириишкинбиле соңгаан.

Байырлыг марш аалгазының адаа-биле ийи дакпыр орденниг Таджик ССР-ниң түгүн база СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң тураскаал түгүн аалга киирип эккелген.

Хуралга келгеннериң аажок чылыы-биле уткааны СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Н. В. Подгорный сөс ап чүве чугаалаан.

СОВЕТ ТАДЖИКИСТАННЫҢ БЕЖЕН ЧЫЛ ОЮ

Эш Н. В. ПОДГОРНЫЙНЫҢ чугаазы

Эргим эштер болгаш өөнүктер!

Бөгүн бистиң чуртувус Таджик Совет Социалистиг Республиканың болгаш Таджикистанның Коммунистиг партиязының 50 чылын байырлалдыг демдеглеп турар. Эвилелдешкен республикаларның, маадыр-хоорайлар Москваның болгаш Ленинградтың делегациялары бо залда олуржуп турар-дыр. Муң-муң совет кижилер, ажылчы чоннарның хөй-хөй коллективтери алдарлыг юбилей-биле холбаштыр боттарының байыр чедирген чагааларын чоруткан.

Бөгүнгү байырлал 250 миллион бүгү совет улустуң, бистиң улуг Төрээн чуртувустуң бүгү нацияларының болгаш биче буурай улустарының иниити байырлалы-дыр деп, бүзүрел-биле чугаалап болур. Ол дээрге, чаңгыс аай хөй националдыг күрүнеге улустарының чартык үс чыл кады ажылдажылгазының, чурттуң хөгжүлдезиниң күчүлүг фактору болу берген оларның чагаай найыралының база бир көрүлдези-дир.

Кайгамчыктыг юбилей-биле холбаштыр СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң мүрүүндан, бистиң партиявыстың ТК-зының Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң шуут бодундан Таджикистанның ажылчы чоннарынга чүректиң ханызындан өзүг байыр чедирери, силерге өң чагаай күзээшкиннерни дамчыдары меңээ өөрүшкүүнүң сеткил ханыышкынын хайыктырып келир-дир. Байырлыг чагааны дамчыдып бээрин чөпшээреп көрүңер.

Таджик ССР-ниң ажылчы чоннарының улуг ачы-хавыяазы дээш силериң республиканар Октябрь Революциязы орден-биле шаңнатканы өөрүшкүлүү-биле дыңнадып тур мен, эргим эштер. Ленин орден болгаш Улустарның найыралы орден-биле кожа чаа бедик шаңнал республиканың тугун хаастай бээр. Ыччанган ол орден Октябрьниң маадырлыг хүннериниде партияның чарлаан бедик сорулгаларының болгаш идеалдарының нүүрүнде эрес-шудургу ажылышче, коммунистиг тургузуушкунга чаа-чаа тиилелгелерже силерни сорук киирер дээрзинде чигзиниг чок.

Октябрь революциязының адын эдилээн орден-биле таджик-даа, боттарының тургустунганының чылдарын демдеглээн кайгамчык бадырлалдарында өске-даа республикалар шаңнаткан. Ындыг-ла үр эвесте, ССР Эвилелиниң 50 чылын холбаштыр бүгү-ле эвилелдешкен болгаш автономнуг республикалар Улустарның найыралы орден-биле шаңнаткапын билир болгай силер. Ол орденнериң утказын илередип турар чүүлдериң аразында алызындан чарылбас холбаалыг чүүлдер бар. Чогум-на харын Улуг Октябрь улустар аразынга принципалдыг чаа харылзааларны дөктаадын тургузарының быжыктырыкчы үндезини болу берген. Бистиң улустарывыстың акы-дуңма сырый каттыжыышкыны бодунуң ээлчээнде ленинчи национал политиканың боттанышкынының түңнели болбушаан, социал деңшилгениң күчүлүг дүргедикчизи, социалистиг революцияның чаалап алышкынарын быжыглаарынга тургустунуп келген шинтпирлиг, таарымчалыг байдалдарның бирээзи ол болу берген.

Ленин, Октябрь революциязы, улустарның найыралы дээн өөстериниң совет кижилериниң медерелинде чаңгыс аай чарылбас үүл кылдыр кезээ шагда каттыжа бергени ышкаш, бистериң шуптувуска эргим үнелиг ол өөстер ам Таджикистанның тугуна база мөңгези-биле каттыжа бээр.

Чартык үс чыл дургузунда болган чаартылгалар элбекшилиниң болгаш өөдүр чаагайының талазы-биле төөгүде деңнежир үвези чок. Ол чаартылгалар бурунгу таджик черге базаа арлыг читпес изин арттырган, мында чурттаан кижилерни база таныттынмас кылдыр чаарткан.

Шаанда таджик улустуң көрүп чораны базындырышкының болгаш национал дорамчылдышкының байдалын чартык үс чыл юбилейниң өөдүр бедиинлен бодаа көөрге, эң-не аар-берге ышкаш кылдыр сагындырар-дыр. Улуг бодалчыларны, эртемдеңнерни, шулукчулерни делегейге берген таджик улус XX үс чылдың эгезинде быдаргай болуп, феодал-деспотиктиг дарлалга, политиктиг эрге-медел чок чорукка, элгедел-түргедеге болган карацгы-будуулук байдалга чурттаан чораан.

Бо черлерге Совет эрге-чаңырганы тургузары белен эвес, варын херек турган. Совет Россияның, оон алдарлыг Кызыл Армиязының дузаламчызы-биле күш-ажылчы улустуң эрге-чаңырганын Таджикистанның черинге эчизинге чедир бадыткан тургузарының мурнунда аажок улуг күжениишкиннерни үндүрүп, эвээш эвес чылдар эрткиже хөйну чурттаан эртер, хөйну тиилел үнер ужур таварышкан.

Ол берге чылдарда В. И. Ленинниң инициативазын ёзугаар Туркестан хереткериниң талазы-биле ВЦИК-тиң болгаш РСФСР-ниң УКЧ-зиниң тургускан комиссиязы Ортаа Азияга революцияның чаалап алышкынарын быжыглаарынга чугула рольду ойнаан. Чаа амыдыралды бадыткап тургузарда чурттуң улус массаларынга үнелеп четтинмес практиктиг дузаламчыны ол комиссия көргүскен. Ук комиссияның тургустунганынга холбаштыр Туркестанның коммунистериниге В. И. Ленин мынча деп бижээн: «Туркестанның улустары-биле чөптүг харылзааларны тургузары ам Россияның Социалистиг Федеративтиг Совет Республиказынга аажок улуг, бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузалыг болур деп, хөөредиг чокка чугаалап болур. Кошкак, амдыгаа чедир дарладып келген улустарны Совет Ажылчы-Тараачы республиканың капчаар көөрү бүгү Азияга болгаш делегейниң бүгү колониялларынга, муң-муң болгаш миллион-миллион кижилерге практиктиг ужур-дузалыг болур».

Ортаа Азияга, оон иштинде таджик улуска база дузалажыры-биле Валериан Владимирович Куйбышев, Михаил Васильевич Фрунзе, Михаил Иванович Калинин, Григорий Константинович Орджоникидзе, Ян Эрнестович Рудзутак, Шалва Зуравович Элиава ышкаш ыдыг көскү ажылдакчыларны болгаш чамдык өске-даа сураглыг коммунистерни партия чоруткан. Бухара эмирни, контрреволюстуг басмачествону болгаш оларның даштыкы эвилелчилерин чылча шаварда боттарының эрес-маадыр чоруу-биле хөй-хөй командирлер, политажылдакчылар, Кызыл Армияның болгаш эки-турачы кызыл отрядтарның дайынчылары алдаржаанар. Бо ырак черлерже Россияның үлетпүр болгаш культура төптериниде муң-муң ажылчыннар, эмчилер, башкылар, тудугжулар—бистиң чуртувустуң орус болгаш өске-даа улустарының кайгамчыктыг оолдары келгилээн.

Шылгарангай орус эртемдеңи Евгений Никанорович Павловскийниң ады Таджикистанда эки биллингир, республиканга амгы үениң эртемчи бодалының бажында ол турып, оон Эртемнер академиязының шуут организакчызы болган. Ол үнелиг удазынналчак шарын хөреңиң бедик дүжүттүг сорттарын тургузарына көскү эртемден-селекционер Вячеслав Прокофьевич Красичков өң чугула рольду ойнаан. Төп районнардан Таджикистанга келген эмчилериң болгаш башкыларның дузазы-биле кадык камгаалалының, улус өөредилгезиниң амгы үе системазының үндезиниерни салган.

Иштики контрреволюцияга болгаш даштыкы интервенцияга удур каттышкан демиселге таджик улустуң национал бот-медерели, чурттуң бүгү националдарының болгаш биче буурай улустарының ажылчы чоннары-биле чаңгыс эп-сеткилдиин үнелээр интернационалисчи сагыш-бодалы бижыглап келген. Таджик улустуң аразындан оон бодунуң маадырлары, Совет эрге-чаңырганы догуниадыры, социалистиг экономика, культураның баштайгы одагларын тургузары, амыдыралды чаартып тургузары дээш кайгамчыктыг демиселдилерни тыптып келген.

Джура Закиров, Ахматбек Мавлянбеков, Чипор Имамов, Ширишо Шотемор, Абдулло Рахимбаев, Равшан Баймурадов, Ново Садыков, Зайнаб-Биби Курбанова, Мукум Султанов оларның болгаш оон-даа оскелериң аттары таджик улустуң төөгүзүнде төлептиг черни эзелеп турар. Колхоз тургузуунуң эгелекчилери Саид-Ходжа Урун-Ходжаев биле Карим Исмаиловтуң дугайында тураскаалды республиканың ажылчы чоннары ыдыктыы-биле хүндүлеп чоруур. Олар улуг ажыл-агыйларны хөй чылдар дургузунда баштап келген болгаш шылгарангай ачы-хавыяалыг болганы дээш оларга Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп хүндүлүг атты ийи дакпыр тывыскан.

Партияның сорук киирикчи сөзүн чүлдү-чүрээ биле угаанының хаңызындан хүлээп алган, өөдүр улуг идеяларның чырык херелин Төрээн чуртувустуң эң мраккы булуңнарына непередип, Таджикистанга чаа амыдыралдың тиилелгези дээш шудургу демисежин келгеннериң шуптузуга ханы хүндүткелди, өөрүп четтиргенивистиг сөстерни бөгүн, байырлал хүнүнде катап-катап бараалгадып тур бис.

Ортаа Азияга социализмни тургузарда ында чурттап турар улустарның национал онзагай байдалдарын бүгү талалыг барымдаалан көөрүп мырыңай тодаргай негээн. Ортаа Азияга национал-күрүне тургузуун сайзыраңгайыдар дугайында айтырыгны амыдырал шуут тургускан. Ол айтырыгны шиитпирлээриниң принцип кылдыр барымдаалаар аргазын В. И. Ленин тыпкан. Бооп турар болуушкунарны ханы анализтээни, ацгыларның күүтер деңзигүүрүн болгаш сайгарылдыр тургустунганын оваарымчалыг барымдаалан көргени, революцияның тактиказын үениң байдалынга таарыштыр ажыглаары партияның национал политиказының үндезини болган, кара чаңгыс ышкаш түңнелдерни үндүрер арганы аңаа берген. Ол политиканы чайгылыш чок долу боттандырганы узбек, туркмен, кыргыс болгаш таджик улустарның күрүне одагларын 1924 чылда тургузарынга чедирер түңнелдиг болган. Чаңгыс аай национал кылдыр ол улустарның тус-тузунда каттыжарының айтырыы ынчалдыр шиитпирлеттинген, оларның үүс-үүс чылдарда хожудаашкының узуткаарының, оларның политиктиг, экономиктиг болгаш культура кодурлуушкунунуң баззазы тургустунган.

База-ла бөгөзи хаанныг Россияның дарлаттырган өске улустары дег таджик улустуң чаа амыдыралче тиилелгези шимчээшкини бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузалыг факт болу берген. Хожудаңгай чораан улустарның социализмче, хөгжүлдениң капиталистиг үе-чадазын оюп эрткеш, шилчий берип болурунуң дугайында Ленинниң өөредилиниң херек ырынга боттанганы ол шимчээшкинден илереп көзүлгеп.

Совет Таджикистан социализм чылдарының дургузунда социал-экономиктиг, эртемтехниктиг болгаш культура деңшилгезиниң бедик түңнелдерин чедип алган. Ам ол республиканың экономиказы иниити-эвилел экономиказының — улус ажыл-агыйының чаңгыс аай холбаалыг комплекизинин чарылбас кезин боон турар. Эң чаа техника-биле чепсегленген болгаш индустрияның үс ажыг адыры-биле холбашкан, улуг-улуг үлетпүр бүдүрүлгелерин тудуп тургускан. Бедик механизастаан көдээ ажыл-агый шалыпкын темпилерлиг хөгжүп турар. Республикала улус өөредилгезиниң болгаш эртемниң баззазы школаларның, дээди өөредилге черлери биле техникумнарның, эртем-шинчилел институттарының хөгжүп турар калбак четкизи болуп турар. Таджик литература, музыка, чурулга уран үүлү, театр улустуң чоргааралы болу берген.

Республикага ажылчын аңгы тургустунгаш, быжыгын, дадыккан. Интернационалчы мөзүлүг ук ажылчын аңгы Таджикистанның ажылчы чоннарының кол күжү, авангарды бооп турар. Коммунизм дээш төөгүлүг тулчуушкунга ажылчын аңгы улам чаа-чаа чедиишкиннерни чедип ап турар. Партияның айтыышкынгарын күүседиринге ол бүзүрелдиг, сорук киириишкининг, чайгылыш чок тура-сорултуг болгаш шиитпирлиг — оюа мөзүлүг.

Колхозчу тараачын чон ажылчын аңгы-биле бир деңниг ажылдан турар. Таджик тараачыннарның амыдырал байдалы мырыңай өскерилдир чаартынган. Кижилерниң байдалы база өскерилген. Өбелериниң дуржулгазын, ажылишке кежээзин, черге ынаан дозеп алган амгы таджик тараачыннар мурнакчы техниканы ылап өөренип алган, эртемниң эң чаа чедиишкиннерни бүдүрүлгеге биилдилиг пеитередип турар. Олар чаа делегейниң бедик медерелдиг болгаш идепкейлиг тургузукчулары. Оларның күш-ажылы улам чаа чагаай болгаш үүл-бүрү үретүңнелдерни чыдыңна берип турар.

Таджикистанның интеллигенциязы ажылчы чоннарның чаңгыс аай хүрээлениде бүзүрелдиг чоруп орар. Улус массаларының билигларын, дуржулгазын, угаан-бодалын мөөңнештиргенинг, түңнелчыын, оны кижи торелгетенинің культура байлаа-биле тудуштур холбаштырып турган, интеллигенция ол бүгүнү үнелеп четтинмес угаан-бодал

(Этези. Уланчызы 2-ги, 3-кү арыннарда).

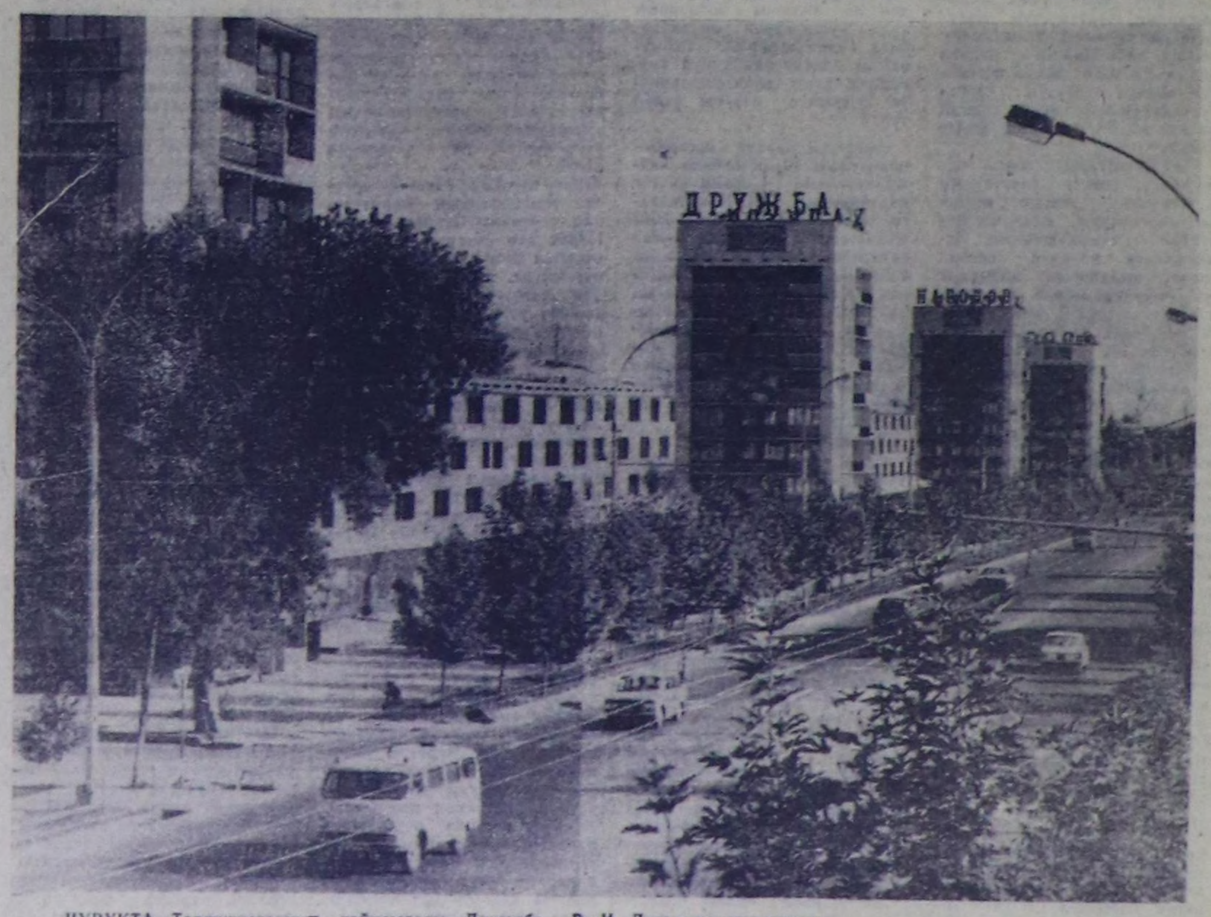

ЧУРУКТА: Таджикистанның найысылалы—Душанбе. В. И. Ленин аттыг кудумчу.

Л. ОКУНЕВТИҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

УЛУСТАРНЫҢ НАЙЫРАЛЫ—ТИИЛЕЛГЕЛЕРНИҢ ҮНДЕЗИНИ

(Эгези 11-ги арында).

эртинелери кылдыр улуска делгеренгей эгидин берип, оон хөгжүлдезинің өзеринге, кедүрлүрүнге дүзе чедирип турар. Чоон чүк литературазының классиги Садриддин Айнының чогаалдары, Турсун-Заденің, М. Мирзакарның болгаш өске-даа таджик чогаалчыларының ажылдары, Таджикистанның шылгарангай культура мастерлериниң чогаалыкчы чедишкиннери чуртта болгаш бүгү делегейде сураглыг. Башкыларның, эмчилерниң, эртем ажылдакчыларының болгаш техникти интеллигенцияның адынга хамаарыштыр чылыг хөй-хөй өстерин чугаалаксаан ийик мен. Оны силерниң республиканарга хамаарыштыр бодап көөрге,—социализмниң бүянныг үндезин суурунга тыптын келген, мырыңай чаа болуушкун-на болгай.

Таджик хөрээженнериң берге салым-чолдуг чораан үеже ам ыракта эрткен үе апарган. «Казарчы кижи кодан сүрүүнүң кандыг-даа хоюн бооп алыр, калайының амытыным ашаа база ынчалдыр баш миннирге—деп, шажынның дерзин хоойлузу айтыр чораан. Феодалдыг тургузуг оон бөөр-базар черин безин эжик аксыдан өжүк-пашка чедер, ожуктан уруг кавайынга чедер кылдыр кыдыглап келген. Чогум бүгүн таджик хөрээженнер — социалистиг нитилелдің бүрүн эргелиг кежигүннери. Мун-муң таджик хөрээженнер бүдүрүлгеге, эртемге, культураға, республиканың болгаш нитизи-биле чүрттүң политиктиг амыдыралынга көскү рольдуг. Өг-бүлеге хөрээженнериң байдалы үндезини-биле өскерилген. Ам не-хөрээжен, ажылчы-хөрээжен бүгү-нитигге хүндүлеп, нитилел биле күрүнеңиң дөткимчезин ажыглап турар.

Бөгүн Таджикистан — амыдыралдың социалистиг чаа хевириниң чаймнаачак чижээ деп бүдүрелдиг чугаалап болур. Республиканың чоргаарланыр улуг чедишкиннери оны чүрттап турар бүгү нацияларның болгаш улустарының шудургу күш-ажылынга бүгү совет улустарының акыдуңна деткимчези-биле, хамыктың мурнунда улуг орус улустың улуг дуза чедирип келгенінің ачызында чедип алдынган. Бодалыже, Таджикстанның, чангыс ай эвилел кылдыр каттышкан өске-даа республиканың төөгүлүг лепшилгезиниң оруунга күш киирикчизи, күчүлүг шимчедикчизи бистің улустарывыстың өндүр улуг найыралы болган.

Улустарның найыралы—социализмнің эң улуг чаалап алышкыны. Революциялар одунга төрүттүнген ол найырал дадыгылганы эрткен, оон быжы хамаары дайынның болгаш баштайгы беш чыл планнарының чылдарында хынаттынган. Ол найыралдың быжы болгаш бузулбас күштүү чуртка Ада-чүрттүң Улуг дайыны чижектиг эң аарберге шылгалдаға база хынаттынган. Москва чоогунуң харлыг хову-шөлдеринге, Волга биле Донуң эриктеринге, Украинаның ховуларынга болгаш Кавказ сыннарынга таджик улустың оолдары амы-тынын артынга каггаш совет дайынчыларының хүрээлеңинге турган. Төрээн аал-суурларындан муң-муң километр ырак черлерге олар Памир сыннарын, Вахш биле Пянж шыналарын камгалаңы дег кылдыр маадырлыын болгаш амы-тын бөөр шудургузун көргүскен. Нячангаң орус, украин, белорус, молдав, литва, латыш, эстон черге, хосталган Европаның черинге, боттарының улуг Төрээн чүрттунуң алдары, хамаарыштыр чоруу дээш таджик дайынчыларының, чүрттувустың бүгү национолдарының дайынчыларының дайылдажыр чораан чер болганына өөрүн четтирген чоннуң тургузуп берген турискаалының күүрү болган чиигир-кызыл чечектер мөңге чайнаар.

Таджикистанның бежен чыл ою бүгү совет улустарының күштүүнүң болгаш сырыг каттышканының, оларның бузулбас найыралдыының чаймнаачак илерели болган сөөлгү чылдарын алдарлыг болуушкуннары-биле дүүшкен туруштуг. ССР Эвилелиниң 50 чыл оюн, Украинаның, Белоруссияның, Казахстанның, Грузияның, Азербайджанның, Арменияның чартык чүс чыл оюн байырлап демдеглээн бис. Чүрттувустың ажылчы чоннары Молдавияның, Узбекистанның, Киргизияның, Туркменияның юбилейлерин мырыңай чоокта чаа байырлап эрттиргек. Ол юбилейлер бистің партиявыстың ТК-зының Чингизе секретары Л. И. Брежневтің утка-шынарлыг болган чаймнаачак чугаазы-биле Кишинёвтан эгелээн дээрзин билир болгай силер.

Таджикистанда бөгүн боон турар байырлал маадырлыг оруктуң уттундурбас түүнелериниң чаңгыс ай күрүне эвилелиде сырыг каттышкан бүгү акы-дуңмалышкы улустарының чедишкиннериниң үндезин дестерининің дугайында улуг, өзулуг-ла бүгү улусчу чугааны түүнел доозуп турар кылдыр сагыдырар-дыр. Ынчангаң бо хүннерде, хая көрүнген лижих бис деп бодап көргеш, бистер СЭКП-ниң леницчи нашионал политиказының чаймнаачак тиилелгезиниң дугайын дүрүм өзугаар чоргаарал-биле катап-катап чугаалап, национал харылзааларның хөгжүлдезин, шак мындыг чугула болгаш нарын нитилелчи кавыны партияның көрүп шиитпирлээнінің шынныынга бүзүрен турар бис. Экономика болгаш культура хөгжүлдезиниң дериелиниң, чонунуң санының талазы-биле, бодунуң төөгүзүнүң болгаш национал чаңчылдарының талазы-биле ол хире кончуг ылгалдарлыг нацияларның болгаш улус чоннарың канчаар-даа аажок улуг девискээрге, чаңгыс күрүнеңиң иштинге сырыг каттыжылгазы чедип алдының турганының өске чижектерин кижи төрелгетен билбес чүведир.

Бистің чүрттувуска национал айтырыгны чедишкиниг шиитпирлээн чорук болза партияның оны нитилелди социалистиг эгелерге революсчу өзубиле чаартып тургузар дугайында оон артык нитти айтырыгның кезээ кылдыр көрүп турганының үжүрүнде болдунар аргалыг болган. Улуг болгаш бичии улустарының ылаптыг-ла хостуг болгаш демократтыг хөгжүлдезиниге таарымчалыг байдалдарны чүгле социализм тургускан. Национал айтырыгның шиитпирлеттиниген чоруу болза нацияларны каттыштырарының Совет Социалистиг Республикалар Эвилелдээн ышкаш, ындыг күрүне хевирин партияның тылканының үжүрүнде база болдунар аргалыг болган, ол хевир совет улустарының чаңгыс эвин, оларның эрге-ажыктарының шүүт тутчуп дүжүрүн, аажок улуг хире-чергезин-биле, кандыг-даа арганы берген Адактың сөөлүнде, ол чорук улустарны чаңгыс ай интернационалисчи марксисчи-леницчи идеологияби-биле партияның сырыг каттыштырганының үжүрүнде болдунар аргалыг болган.

Марксизм-леницчизмиң арыгчаагай чоруу дээш чайгылыш чокка демисешпишаан, партия национализмниң болгаш шовинизмниң, национал хагдынчак болгаш кызыгаарланчак чоруктуң түүл-бүрү илерээшкиннеринге, леницчи национал политикадан хажыыр өске-даа хөдерлеңишкиннерге кезээде эптеш чок бооп хелген. Социалистиг интернационализм бөгүн Советтер чүрттунуң бүгү национолдарының ажылчы чоннарының хан-дамырынче сиңнигин киргеп, оларның ажы-чанының нормазы болу берген. Экономиктиг болгаш социал-политиктиг өскерлиишкиннериң бир янзы түүнели, бистің чүрттувустың нацияларының болгаш улус чоннарының кады хөгжүлдезиниң, оларның нитти демиселлиниң болгаш күш-ажылының түүнели болза хижилерниң төөгүлүг чаа нитилежилгезиниң — совет улустуң тыптып тургустунганы болган.

Таджикистанның 50 чылы-биле кады бистер республиканың Компартиязының чартык чүс чыл юбилейин байырлап турар-дыр бис. Бодунуң бүгү алдарлыг төөгүзүнүң дургузунда ол болза кезээде СЭКП-ниң, бистің партияның Төп Комитедин долгандыр сырыг каттышкан чарылбас, шынчы отряды бооп келген. Республиканың партия организациязы ам экономиканың болгаш культураның бүгү талаларында ажылдап турар хөй саныг кадрларны, ылаптыг сорукку энтузиастарны, боттарының ажыл-хөрээнге тергин кылдыр тапчаараанарны өстүрген, кижизиткен болгаш политика талазы-биле кацыап дадыктыр-ган. Республиканың Компартиязының ТК-зы, областарының, районнарының болгаш хоорайларының партия органнары Таджикистанның коммунистериниң идепкейин бүгү хемчег-биле хөгжүдерин, авангардчы ролюн бедидерини чедип ап, ажылчы чоннарының күжениишкиннерин билдилиби-биле каттыштырып, коммунистиг нитилелди тудуп тургузары дээш демиселдің нитти агымынче оларны углап турар.

Силерниң партия организациякларының 50 чылы-биле Таджикистанның Коммунистиг партиязының Төп Комитединге, республиканың бүгү коммунистинге изин-биле байыр чедирерин, коммунистер оон соңгаар-даа СЭКП-ниң чингизе шугумун быжыг болгаш чайгылыш чок чорудар, коммунизм идеалдарының чайынаачак тиилелгези дээш кызымак шудургу демисежир дээрзинге бүзүрелди илергейлээрин мөңгээ чөпшээрел көрүнер. Эргим эштер, эштер!

Совет улус партияның удуртулгазы-биле коммунизм тургузуушкунуңа оруу-биле бүзүрелдиг бурунгаарлан чоруп орар. Чүрттүң нацнонал байлаа чайгылыш чокка өзүп, оон индустриалдыг болгаш камгаланыр күүзү улгадып, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин эде тургузары мурнунда көстүп көрбээн хемчээл-биле боттанып турар. Экономика хөгжүлдези совет кижилериниң чаагай байдалын үргүлүү өстүрериниң, оларның күш-ажылының, амыдыралының дыштанылгазының байдалдарын экижидериниң хөй янзы сорулгаларын шиитпирлээринге чагыткан. Совет күрүнеңи улам ынай быжыглаарынга, социалистиг демократияны хөгжүдеринге, ажылчы чоннар депутаттарының Советтериниң ролюн бедидеринге нитилелдің бүгү политиктиг органнарының сайзырангайжыдарынга чугула базымнар кылдынган. Улустар аразының харылзааларының хөгжүлдези улуг ужур-дужазының талазы-биле төөгүлүг бурунгаарлаашкынна р ы г бооп турар.

Ажылдарның шаанда көстүп көрбээн улуг хемчээлдери, социал-политиктиг сорулгаларны шиитпирлээрінің калбаа, ажыл-ишчи чоруктуң, ылап-ла чогаалыкчы сорук-хөөнүң чүрттө тургустунган байдалы — бо бүгү болза бодунуң XXIII болгаш XXIV съездилериниң шиитпирлериң амыдыралга боттандырар талазы-биле партияның кайгамчык улуг ажыл-чорудулгазы долган сөөлгү чылдарның аажок онзаланып турар чүүлү-дүр. Партийжи удуртулганың леницчи принциптеринге даянмышаан, СЭКП болза бот-боттарыңа негелделиг, кижилерни эш өзүзу-биле көөр болгаш четпестерге эптеш чок болур база даандырган тодаргай участок дээш коммунист бүрүзүнүң, ажылдакчы бүрүзүнүң харылсалгазын бедидер байдалды моон соңгаар-даа быжыглаар апаар. Бистің тургузугунуң амыдыралчы чүгле социализм тургускан. Национал айтырыгның шиитпирлеттиниген чоруу болза нацияларны каттыштырарының Совет Социалистиг Республикалар Эвилелдээн ышкаш, ындыг күрүне хевирин партияның тылканының үжүрүнде база болдунар аргалыг болган, ол хевир совет улустарының чаңгыс эвин, оларның эрге-ажыктарының шүүт тутчуп дүжүрүн, аажок улуг хире-чергезин-биле, кандыг-даа арганы берген Адактың сөөлүнде, ол чорук улустарны чаңгыс ай интернационалисчи марксисчи-леницчи идеологияби-биле партияның сырыг каттыштырганының үжүрүнде болдунар аргалыг болган.

Марксизм-леницизмниң арыгчаагай чоруу дээш чайгылыш чокка демисешпишаан, партия национализмниң болгаш шовинизмниң, национал хагдынчак болгаш кызыгаарланчак чоруктуң түүл-бүрү илерээшкиннеринге, леницчи национал политикадан хажыыр өске-даа хөдерлеңишкиннерге кезээде эптеш чок бооп хелген. Социалистиг интернационализм бөгүн Советтер чүрттунуң бүгү национолдарының ажылчы чоннарының хан-дамырынче сиңнигин киргеп, оларның ажы-чанының нормазы болу берген. Экономиктиг болгаш социал-политиктиг өскерлиишкиннериң бир янзы түүнели, бистің чүрттувустың нацияларының болгаш улус чоннарының кады хөгжүлдезиниң, оларның нитти демиселлиниң болгаш күш-ажылының түүнели болза хижилерниң төөгүлүг чаа нитилежилгезиниң — совет улустуң тыптып тургустунганы болган.

Таджикистанның 50 чылы-биле кады бистер республиканың Компартиязының чартык чүс чыл юбилейин байырлап турар-дыр бис. Бодунуң бүгү алдарлыг төөгүзүнүң дургузунда ол болза кезээде СЭКП-ниң, бистің партияның Төп Комитедин долгандыр сырыг каттышкан чарылбас, шынчы отряды бооп келген. Республиканың партия организациязы ам экономиканың болгаш культураның бүгү талаларында ажылдап турар хөй саныг кадрларны, ылаптыг сорукку энтузиастарны, боттарының ажыл-хөрээнге тергин кылдыр тапчаараанарны өстүрген, кижизиткен болгаш политика талазы-биле кацыап дадыктыр-ган. Республиканың Компартиязының ТК-зы, областарының, районнарының болгаш хоорайларының партия органнары Таджикистанның коммунистериниң идепкейин бүгү хемчег-биле хөгжүдерин, авангардчы ролюн бедидерини чедип ап, ажылчы чоннарының күжениишкиннерин билдилиби-биле каттыштырып, коммунистиг нитилелди тудуп тургузары дээш демиселдің нитти агымынче оларны углап турар.

Силерниң партия организациякларының 50 чылы-биле Таджикистанның Коммунистиг партиязының Төп Комитединге, республиканың бүгү коммунистинге изин-биле байыр чедирерин, коммунистер оон соңгаар-даа СЭКП-ниң чингизе шугумун быжыг болгаш чайгылыш чок чорудар, коммунизм идеалдарының чайынаачак тиилелгези дээш кызымак шудургу демисежир дээрзинге бүзүрелди илергейлээрин мөңгээ чөпшээрел көрүнер. Эргим эштер, эштер!

Эштер!

Совет улус партияның удуртулгазы-биле коммунизм тургузуушкунуңа оруу-биле бүзүрелдиг бурунгаарлан чоруп орар. Чүрттүң нацнонал байлаа чайгылыш чокка өзүп, оон индустриалдыг болгаш камгаланыр күүзү улгадып, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин эде тургузары мурнунда көстүп көрбээн хемчээл-биле боттанып турар. Экономика хөгжүлдези совет кижилериниң чаагай байдалын үргүлүү өстүрериниң, оларның күш-ажылының, амыдыралының дыштанылгазының байдалдарын экижидериниң хөй янзы сорулгаларын шиитпирлээринге чагыткан. Совет күрүнеңи улам ынай быжыглаарынга, социалистиг демократияны хөгжүдеринге, ажылчы чоннар депутаттарының Советтериниң ролюн бедидеринге нитилелдің бүгү политиктиг органнарының сайзырангайжыдарынга чугула базымнар кылдынган. Улустар аразының харылзааларының хөгжүлдези улуг ужур-дужазының талазы-биле төөгүлүг бурунгаарлаашкынна р ы г бооп турар.

Ажылдарның шаанда көстүп көрбээн улуг хемчээлдери, социал-политиктиг сорулгаларны шиитпирлээрінің калбаа, ажыл-ишчи чоруктуң, ылап-ла чогаалыкчы сорук-хөөнүң чүрттө тургустунган байдалы — бо бүгү болза бодунуң XXIII болгаш XXIV съездилериниң шиитпирлериң амыдыралга боттандырар талазы-биле партияның кайгамчык улуг ажыл-чорудулгазы долган сөөлгү чылдарның аажок онзаланып турар чүүлү-дүр. Партийжи удуртулганың леницчи принциптеринге даянмышаан, СЭКП болза бот-боттарыңа негелделиг, кижилерни эш өзүзу-биле көөр болгаш четпестерге эптеш чок болур база даандырган тодаргай участок дээш коммунист бүрүзүнүң, ажылдакчы бүрүзүнүң харылсалгазын бедидер байдалды моон соңгаар-даа быжыглаар апаар. Бистің тургузугунуң амыдыралчы чүгле социализм тургускан. Национал айтырыгның шиитпирлеттиниген чоруу болза нацияларны каттыштырарының Совет Социалистиг Республикалар Эвилелдээн ышкаш, ындыг күрүне хевирин партияның тылканының үжүрүнде база болдунар аргалыг болган, ол хевир совет улустарының чаңгыс эвин, оларның эрге-ажыктарының шүүт тутчуп дүжүрүн, аажок улуг хире-чергезин-биле, кандыг-даа арганы берген Адактың сөөлүнде, ол чорук улустарны чаңгыс ай интернационалисчи марксисчи-леницчи идеологияби-биле партияның сырыг каттыштырганының үжүрүнде болдунар аргалыг болган.

Марксизм-леницизмниң арыгчаагай чоруу дээш чайгылыш чокка демисешпишаан, партия национализмниң болгаш шовинизмниң, национал хагдынчак болгаш кызыгаарланчак чоруктуң түүл-бүрү илерээшкиннеринге, леницчи национал политикадан хажыыр өске-даа хөдерлеңишкиннерге кезээде эптеш чок бооп хелген. Социалистиг интернационализм бөгүн Советтер чүрттунуң бүгү национолдарының ажылчы чоннарының хан-дамырынче сиңнигин киргеп, оларның ажы-чанының нормазы болу берген. Экономиктиг болгаш социал-политиктиг өскерлиишкиннериң бир янзы түүнели, бистің чүрттувустың нацияларының болгаш улус чоннарының кады хөгжүлдезиниң, оларның нитти демиселлиниң болгаш күш-ажылының түүнели болза хижилерниң төөгүлүг чаа нитилежилгезиниң — совет улустуң тыптып тургустунганы болган.

Таджикистанның бежен чыл ою бүгү совет улустарының күштүүнүң болгаш сырыг каттышканының, оларның бузулбас найыралдыының чаймнаачак илерели болган сөөлгү чылдарын алдарлыг болуушкуннары-биле дүүшкен туруштуг. ССР Эвилелиниң 50 чыл оюн, Украинаның, Белоруссияның, Казахстанның, Грузияның, Азербайджанның, Арменияның чартык чүс чыл оюн байырлап демдеглээн бис. Чүрттувустың ажылчы чоннары Молдавияның, Узбекистанның, Киргизияның, Туркменияның юбилейлерин мырыңай чоокта чаа байырлап эрттиргек. Ол юбилейлер бистің партиявыстың ТК-зының Чингизе секретары Л. И. Брежневтің утка-шынарлыг болган чаймнаачак чугаазы-биле Кишинёвтан эгелээн дээрзин билир болгай силер.

Таджикистанда бөгүн боон турар байырлал маадырлыг оруктуң уттундурбас түүнелериниң чаңгыс ай күрүне эвилелиде сырыг каттышкан бүгү акы-дуңмалышкы улустарының чедишкиннериниң үндезин дестерининің дугайында улуг, өзулуг-ла бүгү улусчу чугааны түүнел доозуп турар кылдыр сагыдырар-дыр. Ынчангаң бо хүннерде, хая көрүнген лижих бис деп бодап көргеш, бистер СЭКП-ниң леницчи нашионал политиказының чаймнаачак тиилелгезиниң дугайын дүрүм өзугаар чоргаарал-биле катап-катап чугаалап, национал харылзааларның дээш ышкаш, шак мындыг чугула болгаш нарын нитилелчи кавыны партияның көрүп шиитпирлээрінің шынныынга бүзүрен турар бис. Экономика болгаш культура хөгжүлдезиниң дериелиниң, чонунуң санының талазы-биле, бодунуң төөгүзүнүң болгаш национал чаңчылдарының талазы-биле ол хире кончуг ылгалдарлыг нацияларның болгаш улус чоннарың канчаар-даа аажок улуг девискээрге, чаңгыс күрүнеңиң иштинге сырыг каттыжылгазы чедип алдының турганының өске чижектерин кижи төрелгетен билбес чүведир.

Бистің чүрттувуска национал айтырыгны чедишкиниг шиитпирлээн чорук болза партияның оны нитилелди социалистиг эгелерге революсчу өзубиле чаартып тургузар дугайында оон артык нитти айтырыгның кезээ кылдыр көрүп турганының үжүрүнде болдунар аргалыг болган. Улуг болгаш бичии улустарының ылаптыг-ла хостуг болгаш демократтыг хөгжүлдезиниге таарымчалыг байдалдарны

УЛУСТАРНЫҢ НАЙЫРАЛЫ — ТИИЛЕЛГЕЛЕРНИҢ ҮНДЕЗИНИ

(Төнчүзү. Эгези 1—2-ги арыннарда).

Эргим эштер!

Бөгүн Октябрь Революциязы ордени тывыспышаан, республиканың ажылчы чоннарынга Төрээн чурттуң бедик шаңналы-биле чүректиң ханызындан байыр чедирип тур мен. Бо залда чыыланнарга, Совет Таджикистанның бүгү ажыл-ишчилериңе чаачаа чедиишкиннерни, быжыг кадыкшылды болгаш аас-кежикти күүзүрүй чөпшээреп көрүңер. Силерниң чечектелип турар чуртуңар ам-даа байлак болгаш чараш болзун!

Үш дакпыр орденниг Таджик Совет Социалистиг Республика делегерезин!

Бистиң чаңгыс аай хөй националдыг күрүневис — Совет Социалистиг Республикалар Эвилели делегерезин!

Совет улустуң дайынчы, шылгаттынган авангарды — Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга, улуг Ленинниң партиязынга алдар!

(Эш Н. В. Подгорныйның чугаазын үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыннары хөй катап үзе кирип турган).

Таджик Совет Социалистиг Республиканың болгаш Таджикистаның Компартиязының 50 чыл ооңуң дугайында илеткелди Таджикистаның Компартиязының ТК-зының бирги секретары Д. Расулов кылган.

Таджик улус кайгамчык улуг өөрүп база чоргаарланып турар-дыр. Республиканың тугуна Ленин ордени болгаш Улустарының найыралы орден-биле кожа Октябрь Революциязы орден чайнай берген деп, ол чугаалаан.

СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиумунуң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң кайгамчыктыг байыр-аал-биле холбаштыр чедирген байырын база бистиң республикавысты шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиумунуң Чарлыын бис шуптувус кайгамчык улуг өөрүп четтиришкиннибиле хүлээп алдывыс.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Леонид Ильич Брежневтиң СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорныйны дамчыштыр чедирген байыры болгаш чоруткан байырлыг чагаазы бистиң сагыш-сеткилиристи ханызы-биле доюлдурган. Байырлал таварыштыр чедиргеи байыры дээш бистиң аажок өөрүп четтиргенивисти дамчыдарын база аңдап бижиг кадыкшылды, чер-кырынга тайбыңны быжыглаары болгаш аас-кежик дээш, коммунизмниң тиилелгези дээш ол хире бедик болгаш харысалгалыг алган дужаалга өскөртүнмес, хайныгып турар чиргиялыг болгун, хөй-хөй чылдарда үре-түңнелдиг, могаг-шылаг чок ажылдаарын Таджикистаның коммунистериниң, бүгү ажыл-ишчилериниң өмүнээзинден күзүүрин дилеп тур бис.

Таджик ССР-ниң чедиишкиннери ол хире бедик үнелээни дээш, чүректиң ханызындан байыр чедирген база чаагай үүлдерни күзүүни дээш Таджикистаның Компартиязының Төп Комитединиң, Таджик ССР-ниң Дээди Соведениң Президиумунуң, Министрлер Чөвүлелиниң өмүнээзинден, республиканың коммунистериниң, бүгү ажылчы чоннарының өмүнээзинден Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединге, ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиумунга болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниге, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Леонид Ильич Брежневтиң болдунга изин-биле өөрүп четтиргенивисти илередирин чөпшээреп көрүңер.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилелгезиниң, мерген угаанның баштыңы болгаш башкы Владимир Ильич Ленинниң, Россия пролетариадының маздырлыг эрес-дидим чоруунуң болгаш ооң дайынчы авангарды — Коммунистиг партияның ачызында Совет Таджикистан тургустунган болгаш ёзулуг чечектелген дээрзин республиканың чартык үс чыл юбилейин демдеглевишаан, бүгү ажылчы чоннар тода билип турар. Олар хаанның эрге-чагырганың бузундуларынга хосталганың тугун кинскиткеш, эрги делегейни дүжүр октаарыңче чурттуң дарлаткан улустарын көдүрүп үндүрген, ниити улус-биле кады коммунизмче орукту ам салып чоруп орар бүгү нацияларның болгаш биче буурай улустарының акыдуңма найыралын быжыктырган.

Совет Таджикистан бодунуң 50 чыл ооң материалдыг болгаш сагыш-сеткил күштериниң чечектелиншкини-биле уткып турар. Таджикистаның экономиказы бистиң чуртувустуң бот-боттары аразында харылзаалыг чаңгыс аай улус ажыл-агый комплекизиниң чарылбас кезээ апарган болгаш бүгү республикаларның база ниити чурттуң эрге-ажыктарын барымдаалап турар чаңгыс аай күрүне планын ёзугаар хөгжүп турар. Бистиң бүгү чедиишкиннеривистиң үндезини ында деп көрүп турар бис деп, Д. Расулов ооң ыңай уламчылаан.

Бо чылын үлетпүрүңүн ниити продукциязының хемчээли 1924 чыл-биле деңнээрге 545 катап улгаткан. Үлетпүрүүн, транспорттуң болгаш харылзаның үлүг-хуузунга хөй-ниитиниң бүгү ниити продуктузунуң 57 хире хуузу опаажып турар.

Республикада энергетиктиг улуг бааза тургустунган. Бо чылын 4 миллиард киловатт-шак хире электроэнергияны бүдүрүп үндүрер.

Капитал тудуушкунуңуң өзүп турар хемчээлдери республиканың хевир-шинчизин өскертип турар. Бистиң хоорайларывыс, ажылчын суурларывыс, көдээниң чурттакчылыг черлери чыл тудум-на өзүп, чаагайжыдыр тургустунуп турар. Республиканың тургустунганының чылында Душанбе беш үс хире кижи чурттакчылыг бичии кишлак суур турган. Ам ол барык-ла 450 муң кижи чурттакчылыг бо шаңның ёзулуг хоорайы апарган. Ооң үлетпүрү чыл дургузында 700 миллион рубльдиң түүл-бүрү продукциязын бүдүрүп үндүрүп турар.

Амгы үеде Мурнуу Таджикистаның байлактарын шинтеп чоруп турар, ооң ниити дурту барык 300 километр болур.

Көдээде кайгамчык улуг социал-экономиктиг чаартылгалар болган. Республиканы суггарылга бугаларының четкизи шыва алган. Суггаттыг черлериң шөлү чыл бүрүде өзүп турар болгаш эрткен чылын 543 муң гектар болган. Бо угланышкына онза улуг ажылдар ылаңгыя СЭКП ТК-ның май (1966 чыл) Пленумунуң соонда чоруттунган.

Совет эрге-чагырганың чылдарында көдээ ажы-агый продукциязының бүдүүлгези революция мурнундагы үениң деңнелиндеп сес катап, а республиканың кол байлаа—чигхөвең бүдүүлгези—26 катап өскен.

Тоску беш чылдың дөрт чылының дургузунда 3 миллион 200 муң тонна азы сески беш чылдың ол-ла үезининден 28 хуу хөй чиг-хөвеңни бүдүрген. Көдээ ажыл-агайның өске адырларының продукциязын бүдүрери база өскен.

Социалистиг экономиканың хөгжүлдези ажылчы чоннарның материалдыг чаагай байдалының болгаш культура деңнелиниң үзүктел чок көдүрүүшкүү-биле капсырлажып турар.

Эртем болгаш культура хөгжүлдезинде улуг чедиишкиннер чедип алдынган. Таджикистанда Эртемнер академиязы, эртем ажылдакчыларының улуг отряды бар. Эртем докторларының болгаш кандидаттарының саны 2 муң чедип турар. 9 дээди болгаш 39 орттумак тускай өөредилге черлери ажылдап турар. Республикада үш кижиниң бирээзи-ле өөренип турар.

Таджик хөрээженнерге эргешелээни тыпсып, оларны коммунистиг тургузуушкунуң идепкейлиг тургузукчулары болдурганы социализмниң улуг чаалан алышкыны болур.

Коммунистиг тургузуушкунга оларның чедиишкини партияның болгаш чоннуң бузулбас чаңгыс эвиниң, улустар аразында найыралдың болгаш пролетаржы интернационализмниң ленинчи принципте-ринге, Ильичниң чагыгларынга ханы берди-ниишкининиң ачызында чедип алдынын турар деп үвеин бүгү совет кижилер-биле бир дөмей Таджикистаның ажылчы чоннары ханы медерел билип турар. Олар Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле улам буруугаарлап бар чоруурлар.

Таджикистаның чоннуң болгаш партия организациязының чартык үс чылдағы ажыл-чорудулгазы ооң революсчу ажылы-биле шуут холбажып келген ленинчи партияны бистиң коммунистеривис бедин-биле үнелеп, ооң кежигүннери боон турарынга ханы чоргаарланып чоруурлар деп, илеткелчи демдеглээн. Бодунуң хүрээлеңинде 93 муң коммунистерлиг Таджикистаның партия организациязы быжыг эртиг интернационалчы отряд апарган.

Партияның XXIV съездизиниң болгаш СЭКП ТК-ның ооң соондагы Пленумларының шиитпирлерин удуртулга болдургаш, Таджикистаның Компартиязы беш чылды хуусаа бетинде күүседиринче массаларны мобилизастап турар, республиканың үлетпүрү он бир айларының планын эртеп дооскан. Опаалдадан ажыр миллион рубльдиң продукциязын сайгарган. Мал болгаш чер ажылының продуктуларын бүдүрериниң база күрүнеге садарының планнары, бедиктеп хүлээлгелери ажыр күүсеттинген. Бистиң хөвең өстүрүкчүлеривис улуг тиилелгени чедип алган. Күрүнеге 870 муң тонна чиг-хөвең саттынган. Ооң 270 тонназы азы 31 хуузу үнелиг нарын хөвең боон турар. Республика ыңдыг хөвеңниң дүжүдүн бо чылын бир дугаар ап турар.

СЭКП ТК-зы, ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиуму, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели бистиң хөвеңчилеривиске ол тиилелге дээш изиг байыр чедирбишаан, оларның чедиишкинин совет кижилериң чаагай амыдыралын бединдер талазы-биле партияның XXIV съездизиниң шиитпирлерин күүседиринге төлептиг салышкын кылдыр үнелеп турар.

Чер кырынга тайбың турарынче чайгылыш чок чүткул — партиявыстың даштыкы политиказының үр үеде млан барымдаалар шугуму болгай деп, илеткелчи демдеглээн. Ооң хөгжүп келген үе-чадазы Тайбың дугайында ленинчи декреттен СЭКП-ниң XXIV съездизиниң айтын чарлаан Тайбың программазынга чедир эрткен — мындыг болгай. Ол программаны боттаалыгары дээш могат чок демисел улам чаагай түңнелдерни берип турарын көрүп, билип турар бис.

Чартык үс чыл дургузунда эрткен оруунуң түңнелдерин бөгүн үндүрүп, келир үеже бүүрелдиг көрбүшаан, Таджикистаның коммунистери, бүгү ажылчы чоннары Улуг Октябрьның тугун моой соңгаардаа бедик тудуп кинскилер, төрээн Коммунистиг партиявысты долгандыр хүрээленивисти улам сырый каттыштырар, коммунизм тургузуушкунуңуң улуг хөрээнге бүгү күжүүсүг бээр бис дээрзин ленинчи Төп Комитетке айыткан тур деп, илеткелчи демдеглээн.

Эш Д. Расуловтуң илеткелин адыш часкаашкыннары хөй катап үзе кирген.

Алдарлыг юбилейге болгаш Төрээн чурттуң бедик шаңналынга таварыштыр Таджик ССР-ниң ажылчы чоннарынга байырлаага келген делегациялар удуртукчулары чүректиң ханызындан изиг байыр чедирген.

Байырлыг хуралдың киржиккилери СЭКП Төп Комитединге, ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиумунга, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниге байыр чедирген чагаазын улуг көдүрүүшкүнүг хүлээп алган.

Таджик ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Р. Набиев түңнел сөзүн чугаалаан. Республиканың алган бедик шаңналы дээш төрээн Коммунистиг партиямыскы, Совет күрүнеге чүректиң ханызындан ол изиг байыр чедирген болгаш республиканың ажылчы чоннары партияның, күрүнениң докпаалга сагыш, кичээнгей салып турарынга харыы кылдыр социалистиг Төрээн чурттуң улам чечектелдирериге кичээр улуг-хуузун улам улаттышар деп, СЭКП Төп Комитединге, Совет чазакка, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневке айыткаан.

Байырлыг хуралды хаары чарлаттынган. Ооң киржиккилери партийжи гимн «Интернационалды» сорук кириишкиннер ырлаан. Ленинчи улуг партияга, хөй националдыг Төрээн чуртувустуң улустарының чөгаалыкчы найыралына алдар болдурган кыйгылар залга чаңгыланган.

(СЭТА).

НАЙЫРАЛДЫ БЫЖЫГЛААРЫНГА АЧЫ-ХАВЫЯАЗЫ ДЭЭШ

БУХАРЕСТ. (СЭТА). Совет Эвилели-биле найыралдыг харылзааларның румын ниитилели (АРЛУС) Улустарың найыралы деп совет орден-биле шаңнаттырган. Ук шаңналды аңаа Румыния Социалистиг Республика биле Совет Эвилелиниң улустарының аразында найыралды болгаш кады ажылдажылганы быжыглаарынга база хөгжүдеринге ачы-хавыяазы дээш тывыскан. Хөй-ниитиниң ол массалыг организациязынга ук орденни байырлыг байдалга тыпсыры Бухарестиге болган.

Румын-совет найырал ажыңынга АРЛУС-туң чиңгине чөвүлелиниң кежигүннери, ниитилелдиң активчилери чыылган. Хуралды РКП ТК-ның Политкүүскомунуң кежигүнүге кандидат, Румынияның профэвилелдериниң бүгүннити каттыжышкынының Төп Чөвүлелиниң даргазы, АРЛУС-туң чиңгине чөвүлелиниң даргазы М. Даля ажыткан.

РКП-ниң XI съездизинге СЭКП делегациязының баштыңы, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары А. П. Кириленко ук хуралга сөс ап, чүве чугаалаан.

Буржуазтыг Румынияның, реакцияның болгаш фашизмниң байдалдарында-ла румын база совет улустарың аразынга найырал дээш коргуш чок демисежип келген бүгү кижилерни бо шаңнал-биле демдеглээр бодаан бис деп ол чугаалаан. Бо шаңнал-биле румын-совет найырал ниитилелин, ооң кежигүннерин, бистиң акы-дүңмалышкы улустарывыстың сырый кады ажылдажылгазынга, угаан-бодал байлактарын солчурунга, культураларын байытчыдарынга өөлүг үжен чыл дургузунда идепкейлиг ийги боон келген бүгү хижилерни демдеглеп турарывыс бо.

Эш А. П. Кириленконуң ооң ыңай чугаалааны болза, ол үениң дургузунда, социалистиг тургузугну тургузары дээш, бүгү делегейге тайбың дээш бистиң чурттарың улустарының аразында чаңчыл болган найыралы быжыккан. «Ук найырал болза Совет Эвилели биле социалистиг Румынияның улустарының улуг чаалан алышкыны болур» — деп СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежнев онзалап демдеглээн болгай.

Румын база совет улустарының аразынга найыралды болгаш акы-дүңмалышкы өзүну ам-даа быжыглаарыңче угланган силерниң буянныг ажылхеректеринерни СЭКП Төп Комитеди, бүгү совет кижилер бедин-биле үнелей турар. Силериниң ниитилелиңериниң тургуступганының үжен чылы-биле болган ону Улустарының найыралы орден-биле шаңналаны-биле холбаштыр аңаа Леонид Ильич Брежневтиң чорутканы чылыг байыр чедиришкини ооң чаа тодаргай бадыткалы болур.

Түңнелинде эш А. П. Кириленко ССРЭ-де коммунистиг тургузуушкун база бүгү талазы-биле сайзырангай социалистиг ниитилелдиң Румынияда тургузуушкуну бистиң улустарның болгаш чурттарның аразынга бүгү талалыг харылзаларны ам-даа хөгжүдеринге улам калбак-базааны тургузар дээрзинге бүүрелии илереткен.

Румын-совет найырал ниитилелин шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиумунуң чарлыын эш А. П. Кириленко номчаан, чыылганнар диңмиттиг адыш часкаан турда Улустарының найыралы орденни АРЛУС-туң удуртулгазынга хүлээдип берген.

Эш М. Даля харыы сөс дуталаан.

ССРЭ-биле найыралдыг харылзааларның румын ниитилелиниң тургустунганының 30 чылын таварыштыр ону бедик шаңнал-биле шаңналаны дээш СЭКП ТК-гэ, ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиумунга изин-биле өөрүп четтиргенин АРЛУС-туң төп чөвүлелиниң, ниитилелдиң бүгү активчилериниң өмүнээзинден ол илереткен.

Румын-совет найырал ниитилелин шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиумунуң чарлыын эш А. П. Кириленко номчаан, чыылганнар диңмиттиг адыш часкаан турда Улустарының найыралы орденни АРЛУС-туң удуртулгазынга хүлээдип берген.

Эш М. Даля харыы сөс дуталаан.

ССРЭ-биле найыралдыг харылзааларның румын ниитилелиниң тургустунганының 30 чылын таварыштыр ону бедик шаңнал-биле шаңналаны дээш СЭКП ТК-гэ, ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиумунга изин-биле өөрүп четтиргенин АРЛУС-туң төп чөвүлелиниң, ниитилелдиң бүгү активчилериниң өмүнээзинден ол илереткен.

ЗОНАЛАР ЧӨВҮЛЕЛ ХУРАЛДАРЫ

Административтиг органнар ажылдакчыларының зоналар чөвүлел хуралдары Кызыл-биле Чадаана хоорайларга болган. Чөвүлел хуралдарны СЭКП-ниң область комитеди чыылдырган. Ук чөвүлел хуралдарга социалистиг хоойлудүрүмнү сагыырын улам быжыглаар болгаш ажылчы чоннарның ортузунга эрге пропагандазын күштелдирер талазы-биле партия обкомунуң пленумунуң доктаалын канчаар күүседип турар дугайында айтырыгны чугаалашкан.

СЭКП обкомунуң административтиг органнар килдизиниң эргелекчизи В. Д. Дорунооп ол айтырыгның талазы-биле илеткел кылган. Социалистиг эрге-чүрүмнү быжыглаар болгаш ажылчы чоннарның ортузунга эрге билиглерин пропагандалаарын калбартыр талазы-биле хемчеглерни күүседири дээш демиселге республиканың партия, хөй-ниити база административтиг органнарының идепкейниң бедээнин илеткелчи демдеглээн. Ооң түңнелинде хөй-хөй районнарга эрге-чүрүм үрээр болгаш кем-херек үүлгедир чоруктар-биле демисежиринге багай эвес түңнелдер чедип алдынган. Ол ажылда четпестер барын санал бергеннер ооңбиле чергелештир база демдеглээш, оларны чайладырының арга-ларын айыткан.

Зоналар чөвүлел хуралдарының ажылынга СЭКП обкомунуң секретары **Д. К. Ооржак**, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы **В. Е. Серяков**, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы **К. С. Шойгу**, СЭКП райкомнарының секретарылары болгаш ажылчы чоннар депутаттарының район Советтериниң күүскомнарының даргаларының оралакчылары, республиканың, районнарның административтиг органнар удуртукчулары киришкен.

БИСТИҢ КОРР.

ЧОРГААРЛАНЫП, ДЕТКИВИШААН...

СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырып, алган планныг онаалдаларын, социалистиг хүлээлгезин күүседир дээш Улуг-Хем ыяш үлетпүр ажыл-агыйының коллективи тодарадыкчы бо чылда багай эвес ажылдап турар. Партия, профэвилел база комсомол организациялары ажылчыннар ортузунга социалистиг чарышты улам калбартырынче, күш-ажылчы бедик көргүзүглерни чедип ап турар мурнакчы ажылчыннарга материалдыг болгаш моральдыг деткимчени бээринче кол кичээнгейни салган.

Коммунистиг тургузуушкунуң амгы үе-чадазында күш-ажылдың бүдүүкчүлүүн бедидери, ооң шынарын экижидери бирги чергениң айтырыы болуп турар. Ол дугайын Улуг-Хем ыяш үлетпүр ажыл-агый чериниң коллективиниң ажылчыннары эки билир.

«Кижи кажан кандыг-даа ажылды кылып турар болза, ол кылган ажылының түңнелинге чоргаарланыр ужурлуг» — деп, эш Л. И. Брежнев ВЛКСМ-ниң XVII съездизинге чугаалаан.— Бистиң чуртувуска чон күш-ажылчы, ураншевер кижилерни бедин-биле үнелеп турар. Ынчангаш бис оларга хүндүткелди улам бедидип, ажылга бедик көргүзүглерни чедип ап турар кижилерни бүгү тала-биле деткиир ужурлуг бис».

Ынчангаш бо ажыл-ишчи коллективте ажылдаарынга бүгү таарымчалыг байдалдарны тургускан. Социалистиг чарышты ай, квартал санында түңнеп, үндүрүп, ооң тиилекчилерин тодарадып турар.

Коллектив үшкү квартал-дың планныг онаалдаларын чедиишкинниг күүсеткен. Бараанныг продукция бүдүрериниң планын 101,8 хуу, продукция сайгарылгазын—109,4 хуу күүсеткен. Күш-ажылдың бүдүүкчүлүү 2,1 хуу өскен. Шак мындыг бедик көргүзүглерни коллектив чедип алган. Октябрь мурнунуң социалистиг чарыжысың тиилекчи коллективтериниң мурнуку одуруунга кирген. Совет Тываның 30 чыл ооң таварыштыр ол Тыва АССР-ниң Дээди Соведениң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаткан.

Цехтериниң болгаш ыяш белеткел пунктуларының аразындан социалистиг чарышка бирги черни Ырбанның ыяш белеткээр пунктузу алган. Ол коллективке шилчип чоруур Кызыл тукту, акша шаңналды тывыскан.

Бригадалар аразынга организастаан социалистиг чарышка Ырбанның ыяш белеткээр пунктузунда Николай Ширинкининиң удурткан бригадазы бирги черни алган. Олар ажыл планын 173 хуу күүсеткен. Ол ышкаш бажың херектери -кылыр цехте Николай Сарачаковка, дилиг материалдары кылыр цехте Виталий Юниковка удурткан бригадалар база социалистиг чарыштың тиилекчилери болгулаан.

Мурнакчы ажылчыннарга тус-тус мергежилдер азыы-биле аттарны тывыскылаан. «Тергиин чоланчылар» деп аттарны Василий Бяков, Николай Рябухин, Григорий Оконешников, Степан Килин, «Тергиин трактористер» деп аттарны Александр Кухтин, Михаил Бабушкин болгаш өскелер-даа алган.

Ооң-даа өске он-он ажылчын мергежилдиг аттарын алган мурнакчылар чээрби ажыг кижи болган. Олар коллективтиң байырлыг хуралынга акша шаңналдарны алган.

Партия организациязы социалистиг чарышты организастап чорударынга көскү агитация — хана солуну, хүндүлел, көргүзүг самбыраларын, плакаттарны база ажыглап турар. Ажылчын бүрүзү хүн бүрү кылган ажылын көргүзүг самбыразындан көрүп ап турар.

Коллективке күш-ажылчы байдалды тургуспас, ажыл шагы үзер, сагылга-чурум үрээр, ажыл-агыйны эвес чорук-биле демиселди күштелдирбес болза, план күүселдезин чедип алыры берге. Ынчангаш партия организациязы ажылчыннар ортузунга политмассалыг ажылды күштелдиреринче кол кичээнгейни салган. Ажылчыннар коммунистиг күш-ажылдын, экономиктиг болгаш политиктиг билиглериниң школа-ларында өөренип турар.

Улуг-Хем ыяш үлетпүр ажыл-агый чериниң бүгү ажылчыннары ам тоску беш чылдың тодарадыкчы чылын күш-ажылчы бедик көргүзүглериг доозар дээш ажылдап турар. Олар бүгү планныг онаалдаларын, алган социалистиг хүлээлгелерин күүседиринге бүүрелдиг.

Г. ПЕСТЕРЕВА,
Улуг-Хем ыяш үлетпүр ажыл-агый чериниң партия организациязының секретары.

Ак-Довурактың тудуг организациязында мурнакчы бригадалар эвээш эвес. Оларның бирээзинге «Хүндүлелдиң Демдээ» орденниң эдилекчизи Галина Дмитриевна Колядага удурткан шеверлеичилер бригадазы санадып турар. Бригадада хөй наңцияларның төлээлекчилери кыстар—орустар, тывалар, украиннер болгаш ооң-даа өскелер чаңгыс иениң уруглары дег бир демниг ажылдап, ай, кварталдың бүдүүлге планын үргүлчү ажыр күүседип турар.

Үшкү кварталдың түңнелдерин ёзугаар бо бригада социалистиг чарышка бирги черни алган.

ЧУРУКТА: мурнакчы бригаданың кежигүннери Р. ОНДАР, Г. КОЛЯДА, Е. ЧЕМОДАНОВА.

Ю. КАРА-ООЛДУҢ фотозу.

О. Л. Карбы мал ажылының хоочуннарының бирээзи. Чээрби чыл иштинде ол чеже хойну немей өстурбээн, чеже тонна дүктү болгаш эзти бүдүрүшпээн дээр.

ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң хойжузу Ооржак Лопсанчапович тоску беш чылдың тодарадыкчы чылында баш бүрүзүнге онааштыр 3450 грамм дүктү кыргыткан, а малдың чаш төлүн камгалап алган көргүзүү база эки.

Биче-Бүдүкта ооң кыштаа мал чеми курлавырлыг. Амгы одарны ол база чөп ажыглап турар.

ЧУРУКТА: О. Л. Карбы.
А. МОНГУШТУҢ фотозу.

ХЕМЧЕГЛЕРНИ АП ЭГЕЛЭЭН

«Сут-Хөл» совхозтуң чамдык черлеринде хар улуг. Ынчангаш бо хүннерде малды чуга харлыг черлерже көжүрүп, сайгарар талазы-биле хемчеглерни совхозтуң дирекциязы ап эгелээн. Шом-Шумнуң, Алдыы-Ишкиниң кыштагларындан он ийи кодан шээр малды чуга харлыг иштики черлерде чаа кыштагларже көжүргеи. Ам-даа көжүрер 12 кодан малдың үш кышкы турлагларын белеткээн. Машина четпес ырак одарларже мал чемин аът-биле сөортүп турар.

Совхозтуң хөю 145 турлагларда кыштап эгелээн. Хойжу бүрүзүнүң кыштаанда 10-дан 25 тонна чедир сиген бар. Малчыннарже мал чеми болгаш сут сөортүр автомашиналарны, трахторларны хуваап тургускан.

Малды кыштан хүр ажырар дээш, үлегерлиг ажылдап турарлар хөй. Чижээ, хойжу Ховалыг Бады-Назын кыштаның септелгеин боду кылып, 20 тонна сигенни белеткеп алган.

М. КАРА-ТОННУГ.

ЧАГЫДЫЛГА ҮРГҮЛЧҮЛЕВИШААН

Улуг-Хем районнуң Баян-Колда харылаа салбырының (эргелекчизи В. Ховалыг) ажылдакчылары чаа чылдың солуннар, журналдарының чагыдылгазын бедик деннелге организастаан. Ноябрьның 25-ке чедир суурнуң чурттакчылары, малчыннар ниитизи-биле 1168 экземпляр солуннарны, журналдарны чагыткан. Эрткен чылдың ол үеэ-биле деңнээрге 130 ажыг экземпляр хөй болуп турар.

Парлалга чагыдылгазын организастыг чорудар херекке хөй-ниити тарадыкчылар башкы З. Чамзырын, бухгалтер З. Хомушку, кассир Д. Чанчаа болгаш өскелерниң-даа кирген үлүг-хуузу улуг. Ам Баян-Кол суурда республика солуннарының чагыдылгазы үргүлчүлеп турар.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

* * *

Өөр районнуң Чаа-Суур сес чыл школазының башкылары, өөреникчилери, ажылчыннары чаа чылдың парлалга чагыдылгазынга идепкейлиг киржип, ниитизи-биле 500 ажыг рубльге ангы-ангы солуннар, журналдарны чагыткан. Школада парлалганың хөй-ниити тарадыкчызы Лида Бадыгыр даанганы хөй-ниити ажылынга харысалгалыг, эки ажылдаан.

Башкылар В. Шарый-оол, Б. Сат, А. Саая олар солуннар, журналдарны 10—12 экземпляры чагытканнар. Бо түңнерде школада «Шын», «Тувинская правда», «Тываның аныктары» солуннарның чагыдылгазы үргүлчүлеп турар.

Н. ДАМДЫН.

«Шын» солунну чагыдып алырынче даладжыңар!

Чагыдылганың чылда өртээ 6 рубль, чартык чылда өртээ 3 рубль. ЧАГЫДЫЛГАНЫ «Союзпечать» чери, харылзаа салбырлары, колхоз, совхозтарда, албан организация, бүдүрүлгө черлеринде хөй-ниити тарадыкчылар хүлээп ап турар.

Номчукчу болгаш солун

„ШЫННЫҢ“ АНКЕТАЗЫ

Эртип турар 1974 чылда «Шын» солун номчукчуларындан муң-муң чагааларны алган. Оларның авторлары кандыг-кандыг түүлдерни бижиирин, медээлерни парлаарын сүмелеп, чаагай күзелдерин илередип келген. Ол сүмелер, күзээшиннер бистиң ажылывыска дузалаан. 1975— чаа чылда бистиң номчукчуларывыстың үнелиг саналдарын, тывынгыр эгелээшкиннерин база-ла хүлээп ап, оларны кичээнгейлиг өөренип көрүп тургаш, солуннуң арыннарын улам көрүштүг, номчуштуг болдурар сорулга-биле номчукчуларның анкетазын парлап тур бис. Ынчангаш дараазында айтырыгларга харылаарын дилединис.

1. Эртип турар бо 1974 чылда силерге эң-не солун, үнелиг деп санааның материалдарны айтып көрүңерем.

2. Силерниң чурттап, ажылдап турар чериңерге хамаарышкан маңталдыг азы шүгүмүүлелдиг түүл солунга парлаттынган бе? Бир эвес үнген болза, ооң түңнели, ажыы кандыг болганыл?

3. Солун арыннарынга үргүлчү тургу дег кандыг-кандыг доктаамал эгелер кылза эки деп бодаар силер? Сүмеңер берińер.

4. Бо чылын «Шынның» шериг-патриоттуг үндүрүлгези —«Революсчу, дайынчы, күш-ажылчы алдар», «Хойжунуң индири» арыннар болгаш «Тайылбыр булуңу», «Социалистиг чаруштың экраны болгаш хүн демдеглели», «Ийи делегей, ийи амыдырал» булуңнар дээш оон-даа өске доктаамал эгелерлиг түүлдер бар болгай. Оларның дугайында саналыңар түл?

5. Силерге солун чедирилгези кандыгыл? Бо дугайында саналыңар түл?

6. Солун арындан Силерниң эң-не сонуургап номчуур түүлдериңерни айтыңар. Ол ышкаш моон соңгаар кандыг-кандыг чаа түүлдерни парлаарын күзээр силер?

7. «Шын» солунну каш чыл чагыдып, номчуп турар силер?

8. Түңнелинде фамилияңарны, кылып турар ажылыңарны, хар-назыныңарны, эртем-билиңерни болгаш адрезиңерни тодаргай бижиирин дилединис. Эргим номчукчу! «Шынның» бо анкетазын долдургаш бистиң солуннуң адрезинче чорударыңарны дилединис.

Кызыл хоорай, Щетинкин-Кравченко кудумчузунуң № 3 бажың, «Шын» солун редакциязынга.

УРУГЛАРНЫҢ СПОРТ ШКОЛАЗЫ

Чадаанның № 1 ортумак школазының базазында уругларның спорт школазы ажыттынга-ла үр болбаан. Ында спорттуг ийи хевири— волейбол болгаш хостуг хүреш секцияларын организастаан.

Школада хостуг хүреш тренерлери — спорт мастерлеринге кандидат Сергей Седенбал биле • республиканың шыырак мөгези Бады-Очур Куулар өөреникчилерге боттарының арга-дуржулаазын билдилиг дамчыдып берип турарлар. Ынчангаш чыл келген тудум аныяк мөгелерниң мергежили өзүп орар.

Ноябрь 19—20-де спорт школазының бирги чери дээш хостуг хүреш маргылдаазы солун болгаш организастыг болуп эткен. Анаа 50 ажыг мөгелер киришкен.

М. БОЛАТ-ООЛ.

Чадаана хоорай.

Тура чүшпес КИЖИ

БИР ЧЫЛ БОЛГАНДА...

1945 чылда Чаа-Хөлдүң Кызыл-Даггa МЧАЭ даргазы турган, кады төрээн акызы Моңгуш Байыскылаңга ынчаарда Улуг-Хемниң кожуун даргазы М. И. Кызыл-оол дыңнадырга, оозу дүште-даа чок:

— Че-че, бо эрлерниң чиктини! Бирде өлген дээр, ам кээп дириг чаныр келди-даа дижир... Өске кижи ыйнаан? Өлген дээрге, дойлаанывыстан бээр безин чыл четти ышкажыл! — дээш бүзүрээр-даа хвре эвес бооп-тур.

Булуң-Терекке чедип келгенде безин дуңмазын ол таныр чадап падын бараан.

— Катканыңар бажы! Арны дээрге куу тос дег, көңгүс сыр өске кижи көрүп алган үзүл боларын—деп, Байыскылаң дуңмазын чедирип келген улуска харын ажынар аяныг,—Мээң Докпидим арыбажы артында-ла үстүг кара болбазыкне!—дигеш, караанның чажыя чода берген. Докпит оңу ыыт чок харлыга берген дыңнап турган.

Норжуңмай деп кады төрээн угбазы (ол, бо чылга чедир хойжулап келген) Булуң-Терек суурнуң кедээзинде Кызыл-Даг белинге күзеглеп чыткан. Дуңмазын көрүп хамаан чок, хенертен оңу дириг деп дыңнаар болза моорап болур. Херээжен дуңмазының кадының ындыг кошкаан билир болгаш, Байыскылаң ынаар улус үндүрүпкен. Олары демгизниң чагын ёзугаар чоорту, эскет чо-ок: «Даймылан бүлүн-бүрүн чаныр келген акывыс Докпитке дөгерип бээр ирт эккелиңер дээш Байыскылаң чоруттуу деп чеде берип-тирлер. Шак ынчаар тоомча чок, таваар чугаалаарга безин демги белиңчи, чүрээ бөгай кадай, шай эзип олурган боду, тура халаап, дагны өрү ыдын ынай болган... Көгүдүп-оожуктуруп турган, арай боорда аалга кирип алганнар.

1973 чылга чедир Арыг-Үзүүнге хойжулап келген Куңгаажан Деп акызы, чаавазы base-ла ынчай Булуң-Терекке дуңмазынга кээп ужурашкан.

Өлген дирткен кижи фронтудан дириг чаныр келирге, дөргүл-төрели ынчаар уткааннар...

ТӨӨГҮДЕН КАШ СӨС

Көк-Чыраанның Тас-Булун чурттуг Дүвен деп ашак чораан. Чер-чуртунуң улузу кайгаар, сураглыг-даа шевер иреи. Аптара, үлгүүр, ынаа-хана, доскаар-бүлгээр, уур-бала, сөгааш дээш, ооң кылбас-даа эди чок. 1941 чылга чедир ол иреи шак-ла ынчаар. Шагаан-Арыг хоорай биле Көк-Чыраа сумузунуң чоок-кавы араттарының чагын күүседип, уруг-дарын азырап келген. Ол чылын демги шевер иреин тудуг черинге чазаныкчыладыр дээш, республика найысылалынче өг-бүлези-биле көжүре берген чүведир.

Дүвен иреиниң улуг уруу— Дамарны алган Докпит деп күдээзи ревшеригге албан эрттирип турган. 42 чылдың күзү келген. Тыва араттарның изиг күзели-ле фашистиг эжелекчилерге удур эрес-дидим демисежип турар Совет Эвилелиниң улустарынга оък-боонуу холга туткаш дузалажыры турган. Моңгуш Канзан оглу Докпит намга база кирген, ол күзүн фронтуже чоруур билдиринишкин бижээн. Харыызын маналр сен дээш, ону шолээлеп чандырыпкан. Көк-Чыраага бодунуң аалынга чаныр кээп-тир. Иези күжүр ынчан дириг, а адазы шагда чок. Хоочу-хораалыг кижи боорга авазынга демги билдиринишкининиң дугайында-даа сөс эттээн. Кадайынга мүн-не элдээрти чугаалап каан.

Ынчан ол баштайгы кадайындан ийи уруглуг турган. Оларның бирээзи кырган адаезиниң өөнге өскен, чогум оларны угбам, честем дээр— амгы үеде Кызылдың спецшколазының башкызы, республиканың школаларынга 20 чыл ажыр ажылдап келген Моңгул Дүвенович Түлүштүң сактыышкынын борта кирирей.

«Мен ынчан Көк-Чыраа эге школазының ийнги клазынга турган боор мен. Школа эгелээр чоокшулаанын бодааргa август хире. Чылын эки билир мен—1943 чыл. Ынчан Дамар үгбам сугга турганым өл.

Бай-Даг чанынга аалдар аажок—Көк-Чыраа улузу чайлагдан көжүп киргилеп келгени ол. Фронтуже чоруур дээн улус үдээр деп дыңнааш, Шагаан-Арыг хоорайның кожуун чагыргазынга (ам болза эмнелге бажыңы) улус чыылган. Кижи-ле эңдерик! Ол хөй кижи аразында машина кырынче үне берген турган честем мени көрүп каап:

— Бээр кел, эйт! Машина кырынче үнүп кел, ажырбас!— деп туру. Бижиргексеп чооклашлай бээримге, долгандыр кызыл лозуңнар-биле шимеп каастаан чүк машиназының кырында фронт чоруур дээн он шаа кижи үне берген турлар. Мени ол ынаар үндүр тыртып алган.

— Чаңгыс аай бо машинага мээң-биле кады аза-иеңче чана бер шиңме?—деп-ле кижиы бо. Амыраарым-даа аажок: Кызылды барып көрүп алыр, авам-ачамны үрде көрбээн!...

Адыг-Бажы-Аскан тейге (амгы Шагаан-Арыг хоорай үстүнде ковуруг чаны) чедир хөй чон эки турачыларны үдээн. Кызылга чедир ол улустуң аажок хөглүг-омак, каткы-иткизи, ыры-шоору, чугаа-соодунга узун орукту эрткенивис-даа эскертинмеди.

Кызылга келгеш үш хонгада дыка хөй кижини фронтуже байырлап үдээн. Шериглериниң чыскаалы болган дораан авам биле ачамны чурукка тырттырып алыылыңар деп, честем бо маңнап келди. Ол чурукту бо чылга чедир кадагалап келгеш, чидирип алганым хомуданчыг. Авам-биле (кат-иезн) ооң чуруу музейде бар чораан».

ДАҢЗЫДАН ҮНДҮР БИЖЭЭН

Очеркимниң чогум маадыры-биле номчукчуну ам-на таныштырар ой келди ышкаш. Ооң ат-сывын силер эки турачылар дугайында очерктер чыындызының республикага баштайгы-даа, сөөлгү-даа парлаттынып үшген номнардан, даңзыдан тыппас силер: «Моңгуш Канзанович Докпит, 1917 чылда төрүттүнген, аная даймычы, 1941 чылдан ТАРН кежигүнү, бижикти биче билир, Улуг-Хем кожуунуңу Көк-Чыраа сумузундан фронт чоруп турар». Күрархивтен ооң дугайында тыпкан дың-чаңгыс документиңи—фронт чоруп турган нам кежигүннериниң даңзызында ындыг дөмдеглел бар.

Улуг-Хемниң Кызыл-Даг суур. Бо күзүн сургакчылар чораан, ол суур ортузунда шевергини кончуг ак бажыңга кире берген мен. Өг-бүлениң ээзи чолдаксымаар акый мени шала тура чо-ок хөөпнүү уткуп алды. «Тыва эки турачылардан уттундурган кижиле болгай мен...» деп, Моңгуш Канзанович сөөлүнде, чугаавыс хөөгүе бергенде, ажыыбиле хомудап чугаалады.

Аңаа дүш бооп таварышкан баштайгы журналист мен болдум: парлалгага ооң ады үнерден, фронт кирген ээп келгеннериң-даа, чакып келбейн барганнарың-даа даңзызында ооң ады чок...

Алдар орденниң үшкү чергезин эдилээн эки турачы он сес кижиниң бирээзи (орден № 362000), дорт дайынчы медальдың эдилекчизи, күш-ажылчы фронтуга чаңып келгеш чаңгыс-даа хүн халас эрттирбейн эрес-шудургу ажылдап келген партийжи аная - дайынчының ат-сураа чүге дыңналбайн барганы?

О. НАМЧ�ылАК.

(Уланчылыг).

ТУСКАЙ МЕРГЕЖИЛИ— БОЙДУС КАМГАЛАЛЫ

Совет Эвилелинде бойдус камгалалыынче, орта хумагалыг болурунче онза кичээнгейни салып турар. Казаньның В. И. Ульянов-Ленин аттыг күрүне университединде бойдус камгалалының болгаш биогеоценологияның (бойдуста амылыг болгаш амы чок үүелериниң бот-боттарының аразында харылзаазының, салдарының дугайында) эртем кафедразы бар. Ол кафедраның доозукчулары чурттуң янзы-бүрү албан черлеринде ажылдап турар. Олар улуг бүдүрүлгелериниң продуктуларының арыглал четкилериниң төлевилелинде, тудуунда, бойдус курлавырларының кайы үеге чедир ажыглаттынарын тодарадырынга киржип, ан-мең камгалалының черлеринде болгаш ССРЭ-де тургусгунуп турар национал парктарда эртем-шинчилел ажылдарын чорудуп турар.

Кафедраның студентилери элээн хөй ниити биологияга хамаарышкан эртемнерден аңгыда, бойдус камгалалының дугайында киирилде, Черниң дириг амытаннарлыг картының дугайында эртем, арыглаашкының гидробиологиязы, долгандыр турар бойдустуң таарымчалыг байдалының дугайында эртем дээн чижектиг тускай эртемнерни өөренип турар. Кафедраның кылып турар эртем ажылы янзы-бүрү. Чижээлээрге, студентилер эртемденнерге хоорай болгаш ону долгандыр турар девискээрниң аразында солчулганың турум байдалын оскертпезинге, хоорайларның улгадып, өскениниңдэн долгандыр турар бойдуска салдар чедирбезинге ажыктыг хемчегларни ап чорударынга дузалажып турар. Шак ол чугула айтырыгны кафедра Казань болгаш улуг чүүктүг автомобильдер заводу КамАЗ-ты тудуп турар Набережные Челны хоорайларның чижээнге өөренип, шинтпирлеп турар.

ЧУРУКТА: студент Игорь Никитин полярограф-биле Америка клёвунуң бүрүзүнүң биопотенциалдыг шынарларын бижидип тур. Ол хоорайда үнүп турар ыыштарның физиологтуг өскерилгелерин шинчилеп турар.

З. БАШИРОВТУҢ фотозу.

(ПМА).

НАЙЫСЫЛАЛГА БӨГҮН КАЯА, ЧҮҮ БОЛУРУЛ?

Пловерлер бажыңынга школачыларның спортчу байырлалы 10 шакта болур.

Политехникумнуң спортчу залынга хоорайның физкультура коллективтериниң аразында баскетболга бирги чер дээш маргылдаа 10 шакта эгелээр. «Искатель» клубка шайдалыг хоккейге, № 1 бажың эргелелиниң кудумчу командаларының аразында маргылдаа 10 шакта эгелээр.

«Энергетик», «Енисей» Культура бажыңнарынга дыштанылга кежээлери 19.00 шакта эгелээр.

«Тайга» станцияга массалыг хаактаашкын баарларны автобус вокзалдан 9 болгаш 10 шактарда алгаш чоруур.

Культураның болгаш дыштанылганың парыгында теннис, биллиард, шыдыраа залдары 10 шакта ажылдаар.

ДЫШТАНЫР ХҮН ШТАВЫ.

ЯНЗЫ-БҮРҮ МЕДЭЭЛЕР

БАЗА БИР КАНДИДАТ

Кызылдың башкы институдунуң педагогика кафедразының улуг башкызы Любовь Петровна Салчак педагогика эртемнериниң кандидады деп атты ССРЭ-ниң Педагогика эртемнериниң академиязының ниити педагогиканың эртемшинчилел институдунга чоокта чаа камгалап алган. Ол болза хоочун башкының Тыва АССР-ниң школаларынга болгаш Кызылдың башкы институдунга чөзрби ажыг чыл ажылдап келген байлак дуржулгазынга үндезилеттингеН эртем-шинчилел ажылынга үнелел болган.

Тыва АССР-ниң школаларының интернаттарында өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың мурнакчы дуржулгазын түңнээн «Школа интернаттарынга өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың угланышкыны» деп диссертацияны Л. П. Салчак педагогика эртемнериниң доктору Э. Г. Костяшкиниң удуртулгазы-биле кылган.

Диссертация камгалалының оппонентилери Педагогика эртемнериниң академиязының чидигине кежигүнү, педагогика эртемнериниң доктору профессор К. А. Иванович, Педагогика эртемнериниң академиязының корреспондент кежигүнү Е. А. Кондратенков болгаш диссертация дугайында санал берген эштер ол ажылга бедик үнеделди берип, тургуступган айтырыг талазы-биле эртемшинчилелдериниң бүрүн долузун демдеглээн.

Тываның эртемденнериниң одуруунда база бир эртем кандидадының немешкени — Тывада эртем-шинчилел ажылдарының улам калбарып турарының кеску херечизи.

Бистиң корр.

АҢЧЫЛАРНЫҢ ОЛЧАЗЫ

Ац-өлүк талазы-биле республикада эң байлак Тожу районунуң аңчылары баштайгы аңнаашкындан ээп кээп, олча-тывыжын белеткел черлериниде дужаап турар.

Сыстыг-Хемниң аңныыртывыш ажыл-агый черинин аңчылары 17 муң рубльдиг өлүүн дужаагаш, планының 45 хуузун күүсеткен, азы белеткел черинде 53 киш, дөрт муң диниң кежи хүлээп алдынган. Аңчылардан Ак Таамыкай 10 киш, 53 диниң, Ак Сюрюн 10 киш, 43 диниң, херээжен аңчы Ак Серенмаа 6 киш, 143 диниң кештерин дужааганнар.

Аңныыр сезону ам-даа үргүлчүлеп турар.

М. КАРА-ТОННУГ.

МУЗЕЙГЕ УЖУРАЖЫЫШКЫН

Чоокта чаа Алдан-Маадыр аттыг чурт-шинчилел музейинге Тываның сураглыг геологтары-биле ужуражыышкын болган. Аңаа хоочун геолог П. А. Никитин Тываның казымал байлактарының дугайын чугаалаан. Тываның хоочун геологу Е. И. Пирумов бодунуң тырттырган кинозун болгаш диапозитивтерин көргүскен. Ону келир үеник геологтары — Кызылдың политехникумунуң сургуулдары улуг сонуургал-биле дыңнап, көргеннер.

Н. ДЕМИЧЕВА,

Алдан-Маадыр аттыг музейниң экскурсоводу.

КҮЗЕНЧИГ ААЛЧЫЛАР

Кызылда күрүнеиң башкы институдунуң студентилери болгаш башкылары Танды районнуң Кур-чер ортумак школазының күзенчиг аалчылары. Институттуң филология факультединдэн кезек кижи чоокта чаа база чораанар.

Институт башкылары Г. И. Коптева, Р. Р. Бегзи, И. И. Бородич, Н. Н. Барсаев болгаш өскелер-даа кичээлдерге олуржуп, аныяк башкыларга боттарының арга-дуржулгазын дамчыдып, педагогикада чаа үүлдер дугайын чугаалаанар. База ол ышкаш боттарының киржилгези-биле бо чылын үндүрген эге класстарга тыва, орус дылдарның өөредилге номнарының тургузуунуң дугайында аныяк башкыларга тайылбырлап, оларның санал-оналдарын дыңнаанар.

Оон аңгыда институт башкылары чоокта чаа ажыттылга киргеН ийи катыг чаа школаның класстар болгаш кабинеттерин кончар дерип алырын сүмелеп, ол ажылга боттуг дузаны чедиргеннер.

Студентилер школаның библиотеказынга элээн каш чечек чогаал номнарын белекке берген болгаш ол хүн школага орус дыл кежээзин солун кылдыр организастаан эрттиргеннер.

Сөөлүнде олар ыыска программалыг концертти база көргүскеннер.

О. МИТИН.

СОЛУН КОНЦЕРТ

Тыва АССР-ниң ыраккы булуңу Бай-Тайга районунуң «Карл-Хөл» колхозка хөгжүмши театрының артистери солун концертти көргүзүп, аалдан чорлаан.

Оларның Москвага ойнап турган онза солун көргүзүглери суурнуң ажыл-ишчилери, чоок кавының малчыннары, школачылар база ажылчын албан-хаакчылар көргеннер.

Ылангыя Любовь Сүгдеректиң «Өөлдек шынгыраажы» черле кайгамчык. Ол ышкаш Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи Люндуп Солун-оолдуң «Ырның ыры». Тыва АССР-ниң Улустуң артизи Николай Өлзей-оолдуң «Бай-ла Тайга», «Тыва хызы»— деп ырлары дээш черле кайызын ол дээр.

Колхозта партком секретары А. Адыгбай солун концерт дээш артистерге өөрүп четтиргенин колхозчу ажылышчилерниң мурнундан илереткен.

Көрүкчуларының «удаваа база моорлап кээриңерни дилединис, орук-суурга мендi-чаагай» дээн өөрүшкүлүг үнерге артистерни үдээн.

С. БЕЛЕК.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ДЕКАБРЬ 1-ДЕ

МОСКВАДАН

12.00—Дамчыдылгалар программазы.
12.05—Медээлер.
12.10—**«Совет Эвилелинге баран бооп тур мен!»**
13.10—Өөнүг телекөргүзүг. **«Бурунгаар, ооллар!»**
14.10—**«Музыкалыг киоск».**
14.40—Өөнүг телекөргүзүг. **«Кино аян-чоруктарының клуву».**
15.40—Өөнүг телекөргүзүг. **«Эртенги почта».** Музыкалыг программа.
16.10—**«Делегей панорамазы».**
16.40—**«Революциядан төрүттүнген»** деп хөй сериялыг уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. **«От аразында».** 3-кү фильм.
18.00—**«Ye».** Информастыг программа.
18.30—18.40—Чапсар.
18.40—Шүлүкчү Е. Евтушенконуң дөторжу кежээзи.
21.30—**«Ye».** Информастыг программа.
23.30—00.50—**«Хаанның аңнаашкыны».** Уран-чечен фильм. Франция биле ЧССР.

ДЕКАБРЬ 2-ДЕ

КЫЗЫЛДАН

17.00—**«Дөртен беш чылдың кыжы болгаш чазы».** Телефильм. 1-ги, 2-ги сериялары.
18.50—Ургларга. Мультфильм.
19.10—Телемедээлер.
19.25—**«Серпантин».** Телефильм.
19.45—**«Кыштаглаашкын — шалыпчы фронт».** Дамчыдылга.
20.10—**«Дүжүт төлеирин тодарадыр».** Кыска фильм.
20.30—Телемедээлер.
20.40—Чарлалдар, реклама.
20.45—Телеконцерт.
21.20—23.00—**«Суворов».** Уран-чечен фильм.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

КИНО

ДЕКАБРЬ 1-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: **«Апачилер»** 9.30, 11.30, 13.20, 15.10, 17.00, 18.50, 20.40 шактарда.

«ПИОНЕР»: Киночыныды 9.00, 12.10, **«Операция «Ы» болгаш Шуриктиң өске-даа ужуралдары»** 10.20, 13.40, 15.30, **«Элезиниг карьерлериниң генералдары»** 17.20, 19.10, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **Мультфильмнер** 10.30, **«Ынакшылым сен, Москва»** 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Диирецнер кую»** 11.00, 12.50, **«Оклахома боду хевээр»** 14.40, 16.40, 18.30, 20.30 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫ: **«Опчок алышкылар»** 12.00, **«Селемелиг кижи»** 15.00, 17.00, шактарда.

ДЕКАБРЬ 2-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: **«Экранның сылдызы»** 9.40, 11.30, 13.20, 15.10, 17.00, 18.50, 20.40, **«Демир агым»** 15.20 (хроника залынга) шактарда.

«ПИОНЕР»: Киночыныды 9.25, **«Сөөлгү воевода»** 10.55, **«Апачилер»** 12.40, 15.00, 16.50, 18.40, 21.00 шактарда.

«Каа-Хем»: ЙКультураны:ӨӨ детиеР«-бажыӨ

«КАА-ХЕМ»: **«Килен»** 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Ынакшылым сен, Москва»** 14.40, 16.40, 18.30, 20.20 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫ: **«Оклахома боду хевээр»** 18.00, 20.00 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ. Индекс 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 24-63, редакторнуң орлакчыларының 35-24, пропаганда киллизиниң 23-54, харылсалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал киллизиниң 37-13, культура киллизиниң 23-54, кодаа ажыг-агый киллизиниң 21-47, үлетүүр киллизиниң 22-64, чагаа киллизиниң 41-27, информация база совет тургузуг киллизиниң 20-60, бухгалтериялың 31-75, корректорларының 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле өргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажың № 1).

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тиражы 16056. ЧАГЫГ № 2753.

ТС—01365.